

TEMA 16

FRACÀS ESCOLAR

-El Lluís parla poc de l'escola, del que fa, com li va, i quan li pregunten com li ha anat un control, ens contesta: "Bé, no era difícil" I ens té preocupats, perquè l'última avaluació li va anar justeta, i el veiem estudiar poc.

El Lluís, a la segona avaluació, n'ha suspès quatre, i pot ser que sigui difícil que les recuperi. Què està passant?

EL CONCEPTE DE FRACÀS ESCOLAR

Quan es parla de fracàs escolar?

- quan no hi ha un aprofitament dels recursos intel·lectuals dels alumnes, per tant, es produeix un rendiment acadèmic baix, per sota de les seves possibilitats.
- quan un alumne o grup d'alumnes no arriba amb suficiència als objectius educatius previstos i programats perquè tots els assoleixin.
- quan la causa d'aquest baix rendiment acadèmic no obeeix a cap handicap (deficiència) de tipus orgànic que el provoqui.

Ens hem referit al fracàs escolar amb relació als coneixements no assolits per l'alumne, però el fracàs escolar no està solament relacionat amb el rendiment acadèmic, sinó també amb els aspectes afectiu i motriu; els nens i adolescents poc estimats, als quals no se'ls mostra afecte i interès per les activitats que fan, s'enfronten a l'escola amb més dificultats.

ALGUNES CONSIDERACIONS SOBRE EL CONCEPTE DE FRACÀS ESCOLAR

Hem dit que es parla de fracàs escolar:

- quan hi ha un rendiment baix de l'alumne i no s'aprofiten els seus recursos intel·lectuals.
- Ens estem referint als alumnes que no arriben als mínims educatius previstos o, tot i que els superen, no reben el que podrien.
- En l'avaluació dels alumnes, cal valorar dos aspectes:
 - el rendiment suficient, és a dir, si superen els mínims educatius previstos.
 - el rendiment satisfactori, és a dir, si l'avaluació del seu rendiment es correspon amb les seves capacitats.

-quan un grup d'alumnes no arriba amb suficiència als objectius educatius previstos.

En aquest cas, cal interpretar que tampoc no es rendeix satisfactòriament.

-quan el baix rendiment no obeeix a cap deficiència que el provoqui.

Quan un alumne presenta una deficiència, aquesta pot influir en el seu rendiment. Això no seria, però, fracàs escolar, perquè no es pot fer comparacions entre nens amb deficiències amb el grup que anomenem *normal*.

Per tant, només es pot parlar de fracàs escolar quan aquest no està provocat per cap causa

Les seves causes obeeixen a altres factors que comentarem més endavant. Cal present que tampoc no es poden comparar dos alumnes amb diferents rendiments per fracassen o no, ja que pot ser que tots dos estiguin rendint segons les seves capacitats.

EL FRACÀS ESCOLAR NOMÉS ES POT CONSIDERAR COM A TAL Q AQUEST RENDIMENT BAIX NO ESTÀ PROVOCAT PER CAP CAUSA ORGÀN

TIPUS DE FRACÀS ESCOLAR

-El fracàs escolar es pot donar en una àrea educativa concreta, o en una matèria esped durant un període de temps determinat. Podríem anomenar a aquest fracàs parcial.

-El fracàs escolar es pot donar en algunes matèries o en la majoria, i en un període de més ampli (un curs, un cicle) i seria considerat un fracàs més global.

-¿Es pot considerar fracàs escolar quan un alumne pot rendir més i no ho fa, encara que els mínims previstos? Aquest és un aspecte més difícil de valorar.

Qualsevol sistema educatiu està organitzat de manera que el major nombre d'alobtingui el rendiment acadèmic més alt possible. La realitat ens mostra que, malgrat objectiu, el fracàs escolar es produeix.

Tots els alumnes, durant el seu procés educatiu, passen per moments de dificultats quan es fa palès que no s'han adquirit els aprenentatges bàsics, cal evitar amb tots els repossibles les greus situacions personals que produeix el fracàs escolar.

L'alumne es desenvolupa en un entorn social, a la família i a l'escola. Per tant, a seran els factors que analitzarem a continuació per observar les possibles incidències que ftenir en el fracàs escolar. També parlarem de l'alumne, com un factor més a analitzar.

POSSIBLES CAUSANTS DEL FRACÀS ESCOLAR

L'entorn social i cultural

Hi ha diferències entre els autors que han tractat el tema, però on sí sembla que coincidència és en el fet que pertanyer a una classe socioeconòmica baixa presenta major r

Hi ha autors (Genovard, Gotzens i Montané, 1983) que consideren com a i possibles causants de fracàs escolar els factors que influeixen en les classes socials. Així, f dir que:

-hi ha diferències en l'adquisició del llenguatge (l'ús del llenguatge, el vocabulari, tan ric en les classes socials més baixes).

-l'alumne que pertany a un nivell social més elevat troba més semblances a sociocultural entre el professor i el seu entorn, fet que el pot motivar amb més faci

És clar que aquests factors que hem descrit, per sí mateixos no són causants de escolar. No volem dir amb això que els nens i els adolescents que pertanyen a classes més baixes fracassin a l'escola. Però sumat a altres factors l'hem de tenir en compte, i l'acció conjunta de diferents factors poden induir a un rendiment acadèmic baix.

La família

La família té un grau d'implicació important en el rendiment acadèmic. Aques d'implicació ve donat de dues maneres:

- a) per com es produeixen les relacions familiars
- b) pel seu grau de motivació cap a l'escola

a) Per com es produeixen les relacions familiars:

Els pares, actuant com a model, induïxen a comportaments i motivacions diferents en el rendiment escolar.

Uns pares no interessats per l'escola dels seus fills poden induir al desinterès dels fills.

El medi familiar és un lloc d'aprenentatge on s'ofereixen uns models d'actuació vers els fills.

Els pares ofereixen seguretat, confiança, motivació, hàbits d'autonomia i responsabilitat.

Per contra, aspectes que la família pot desenvolupar i ser generadors de fracàs escolar són:

- sobreproteccionisme; pot induir a fills insegurs, dependents.

- permissivisme; no oferir pautes de conducta ni establir uns límits que ajudin els fills distingir i valorar les seves accions pot generar conductes fora de les normes i per tant sentir-se aïllats per un entorn que els rebutja.

- el perfeccionisme; exigir massa als fills, sense tenir en compte el seu procés maduratiu, els pot fer sentir frustrats per no "arribar" a allò que se'ls demana.

- l'activitat educativa incongruent; si els pares no actuen conjuntament, es contradiuen, són incoherents amb el que demanen i el que fan, la desorientació en els fills és evident. No sabran a què atènyer-se.

b) Pel grau de motivació a l'escola

Els fills capten de manera natural les conductes paternes i les assimilen ràpidament. Aquest fet pot repercutir negativament en els fills si els pares:

- donen poca importància a les faltes d'assistència a classe. "El divendres no aniràs a escola perquè marxem de cap de setmana". Si estàs molt cansat, al matí no vagis a l'escola". O altres situacions que denotin una escassa valoració a l'assistència.

- tenen una actitud diferenciada davant les assignatures. "Per aquesta assignatura no passa res, mentre que aprovis les mates!".

- desconeixen el més general i important del Sistema Educatiu; i, més concretament, el funcionament general de l'escola on van els fills.

- carreguen excessivament l'horari educatiu amb classes particulars o altres activitats.

- es preocupen excessivament pels estudis, i transmeten angonya als fills.

- donen les culpes a l'escola, amb massa facilitat, de les dificultats que tenen els fills; si aquests assimilen que l'escola és la causant, es poden sentir *impotents*, de vèncer aquesta macroorganització (perquè la valoren globalment).

- consideren l'escola com una etapa que s'ha de passar i res més.

- tenen una actitud diferenciada davant les notes escolars. "Per aquesta no passa res. A llengua has de treure més nota"... O bé si fan comparacions entre germans, veïns o altres companys de l'alumne.

L'escola

Una valoració que fa la nostra societat és que l'èxit escolar esdevé èxit social; per contra, el fracàs escolar determina en molts casos la possibilitat de qualificació professional.

L'escola sobrevalora els continguts. Hi ha una manca d'atenció a ritmes i nivells individuals i una manca de relació entre continguts i interessos dels alumnes.

De vegades, l'elevat nombre de continguts pot generar en els infants i adolescents un sentiment d'incapacitat per tal d'assolir-los.

- Els temes es repeteixen sovint en els cicles. Tot i que la repetició és un recurs didàctic important, s'ha d'aplicar de manera que no faci perdre l'interès.

- Com és possible que després d'haver detectat que un alumne o un grup d'alumnes han suspès assignatures en un curs, continuïn el curs següent al mateix ritme?

El mateix infant o adolescent

L'infant i l'adolescent també tenen incidència en el seu possible èxit o fracàs, i per tant, s'han d'analitzar les diferents aptituds (capacitats), tant físiques com intel·lectuals, i el grau de motivació que tenen per les feines escolars.

-aptituds físiques:

- facilitat de posar-se malalts (que produeixen períodes d'absència escolar).

- possibles problemes d'oïda o vista no detectats a temps o encara no detectats (això és una causa orgànica, però si no s'han detectat, els estem posant una etiqueta que no els correspon.)

- La son, l'alimentació (si es dorm poc, si es realitzen àpats insuficients o massa carregats disminueix la capacitat d'atenció).

..."EL FRACÀS ESCOLAR, ENCARA QUE NO SIGUI DETERMINANT PER ELL MATEIX, INFLUEIX DECISIVAMENT EN LES POSSIBILITATS DE QUALIFICACIÓ PROFESSIONAL". (Martínez, 1987).

-aptituds intel·lectuals:

- el CI (coeficient d'intel·ligència) s'ha de tenir en compte, però ho ha de ser determinant de fracàs escolar. Es considera que amb un CI menor de 85 no es pot parlar de fracàs escolars, perquè es pot presentar una deficiència intel·lectual lleu.
- capacitat d'atenció, percepció. Són aspectes que influeixen en el rendiment.

-grau de motivació:

- l'expectativa d'èxit estarà en relació amb el grau de motivació, tant pròpia dels infants i adolescents com la que ofereixen els factors externs a ells (motivació escolar, familiar).

- L'autoestima (un infant i un adolescent es veuen ells mateixos segons com els veuen els altres). Si aquesta és baixa també baixaran les motivacions escolars.

- Si el possible fracàs escolar el veuen com a cosa pròpia, els serà més fàcil superar-lo; però si per exemple, l'atribueixen a l'escola, es veuran més impotents a l'hora d'afrontar-lo.

COM POT VIURE L'ALUMNE UNA SITUACIÓ DE FRACÀS ESCOLAR?

Pot sentir una baixa autoestima, és a dir, tenir una percepció deteriorada d'ell mateix, negativa; els companys el poden marginar, fins i tot automargar-se; dificultats per fer front a la situació, per considerar-se incapaç de resoldre aquesta situació; sentiments de culpa, o bé culpar l'entorn -generalment l'escola-; pot, també, mostrar indisciplina a l'escola i presentar-se com una persona difícil d'acceptar les normes i el treball escolar.

QUÈ PODEM FER-HI ELS PARES?

- Evitar valoracions o generalitzacions que comportin una visió negativa del fills.

o fer comparacions, entre germans, amics, veïns o situacions que situen els fills en una posició
rior.
endre més les necessitats dels fills que no pas les nostres (però no caure en el parany del
reproteccionisme).
interessa modificar conductes dels fills, fer-ho quan ells siguin més receptius (quan no hi
gi tensions, per exemple).
ar coherents en les nostres accions i demandes.
rear un clima de comunicació i afectivitat.
alorar l'esforç dels fills, encara que els resultats no hagin estat els esperats.
ar un seguiment del procés educatiu del fill (agenda escolar, entrevistes amb el professor-tutor,
rticipar en les activitats de l'APA ...). Els fills valoraran més positivament l'escola perquè els
res se'n preocupen.

L'ADOLESCÈNCIA: UNA ETAPA DIFÍCIL PER A PARES I FILLS

Qui, en una reunió de pares, no ha sentit contentarís o queixes com aquestes: "com ha canviat la meua filla! Ens deixa sords amb la seva música! Es passa el dia davant del mirall! Fa dues setmanes que porta els mateixos pantalons! Mai no parla i quan ho fa només diu insolències; si dic blanc, ella negre. No es conforma amb res i res no la satisfà; diu que ningú no l'entén... que la deixem en pau. Ja no sabem què fer amb ella".

Certament, els pares tenim la sensació de trobar-nos davant uns fills "desconeguts". Fins feia pocs mesos, la mateixa persona era obedient, afectuosa i fàcil; ara s'ha tornat esquerra i difícil, i més que tot, desconcertada i desconcertant. Les "tàctiques" que fins ara havien servit, semblen fracassar. Però allò que més ens dol és haver perdut la comunicació amb ells i, de vegades, fins i tot tenim la sensació que els nostres fills ens menyspreen.

Què està passant? Una situació que els nostres fills ens menyspreen. Que qualsevol família reconeix amb facilitat: es tracta de l'ADOLESCÈNCIA, que experimenten els nostres fills i que fa canviar les relacions familiars.

Ser un bon pare o una bona mare és probablement una de les responsabilitats més difícils d'assumir; ser pare o mare d'un adolescent és, sens dubte, més complex encara.

Els models de comportament que d'una manera o altra vam aprendre amb els nostres pares han evolucionat notablement. Som en un moment en què cal innovar, marcar noves regles de joc i ajustar-nos a les actuals demandes dels adolescents d'una banda, i, de l'altra, hem de reconsiderar les nostres postures.

Certament, el tema és complex i extens. En un espai tan reduït com aquest, només podrem donar una visió general que ens permeti de tenir en compte alguns elements de referència per a comprendre una mica millor aquest període, i que ens ajudi a reflexionar sobre el nostre cas particular.

1. APROXIMACIÓ A L'ADOLESCÈNCIA

De les etapes del desenvolupament vital de l'individu -infància, adolescència, maduresa i vellesa- l'adolescència és segurament la que, en un període de temps més curt i ràpid, presenta uns canvis anatòmics, fisiològics i psicològics més forts: creixement i transformació accelerats del cos, desenvolupament dels òrgans sexuals, canvi de veu, expectació davant una nova imatge física...

L'adolescència és un període de veritable revolució interior que es reflecteix en la conducta exterior mitjançant sentiments contradictoris i intensos, inseguretats personals, retrocessos a conductes infantils, recerca d'una nova identitat com a persona, etc.

El mateix procés de l'adolescència comporta la necessitat d'allunyar-se de la dependència dels pares per cercar nous models fora de l'àmbit familiar, i, alhora, l'angoixa de perdre la protecció dels pares. L'adolescent vol recolzar-se cada vegada menys en els pares a mesura que va configurant el seu propi món personal, i intenta substituir-los pel grup d'amics. En aquest nou ambient, tractarà d'explorar unes escales de valors diferents de les dels seus pares, i uns nous objectius.

Moltes vegades, el fet que l'adolescent s'associï en grups atípics, apareix com una inevitable resposta davant una vivència insatisfactòria en el marc familiar, i l'angoixa que li

2. LA PUBERTAT: UN COS NOU

Anomenem pubertat el període de l'adolescència en què comença el desenvolupament sexual i l'acceleració del creixement. A partir d'aquesta etapa, i aproximadament durant 5 anys, es produeixen ràpids canvis d'estatura, pes, coordinació i capacitat sexual, així com l'aparició de pèl. Tot el procés és regulat i ajustat sincronitzadament pel sistema hormonal. Aquestes hormones són substàncies químiques que controlen el creixement i el desenvolupament del cos en cadascuna de les seves parts. De vegades, el creixement físic és harmònic; d'altres, es produeixen transformacions brusques.

En la pubertat hi ha un ordre dels esdeveniments diferents segons es tracti dels nois o de les noies. Les noies tendeixen a iniciar aquest procés al voltant dels 11-12 anys, abans que els nois, que solen començar-lo als 12-13 anys. Alguns adolescents entren en la pubertat molt aviat i altres més tard. Aquestes diferències de ritmes durant l'adolescència, afecten sovint la percepció que els nois tenen de si mateixos.

Les comparacions amb altres adolescents i les opinions d'altres persones influeixen també en l'adolescent. Tant pel que fa als qui es desenvolupen aviat com als qui ho fan tard, les transformacions poden viure's amb dificultat. La imatge del cos que elaborin en l'adolescència pot durar-los tota la vida.

El nou cos de l'adolescent exigeix noves experiències, noves activitats, per tal de saber "com se sent". En una evolució normal, les desil·lusions s'aniran deixant de banda i les sensacions agradables s'aniran repetint fins que formaran patrons estables de conducta en els hàbits i en les aficions.

És important que acceptem els pensaments i les emocions -positives i negatives- dels adolescents sobre el fet de créixer. Com a part d'aquest procés, els pares hem de ser conscients de com els nostres propis pensaments i opinions poden afectar-los. Per exemple, és possible que estiguem tan satisfets del seu creixement, que els deixem poc espai per a ser nens una mica més, o que potser ens sentim "incòmodes" de tenir un fill o una filla grans i atractius a casa nostra. Però cal no perdre de vista que, als adolescents, els ajuda de saber que pensem que són unes persones grans, responsables i boniques.

3. ADOLESCÈNCIA I SEXUALITAT

La majoria de les vegades, el tema sexe produeix un seguit d'emocions i de reaccions que van des de la broma, del somriure, fins a posar-se vermell, seriós, etc. Aquest és, però, un tema important per a l'adolescent i per als pares. D'altra banda, la disminució de l'edat de la primera experiència sexual en la nostra societat, no deixa de preocupar-nos, i més si tenim una filla, fins al punt que sovint tenim la temptació d'evadir el tema sempre que podem...

La manera d'aclarir quina és la nostra situació davant d'aquest fet, ha de començar per reflexionar sobre què sabem realment de la sexualitat i de l'educació sexual.

Però convé que tinguem present que els nostres pensaments i opinions, per més respectables que siguin, no tenen un valor universal. Potser descobrirem que no en sabem gaires coses i caldrà aprofundir en els nostres coneixements per tal que puguem estructurar millor les nostres postures.

El fet de no tenir uns coneixements molt amplis, no vol dir que no puguem orientar directament els nostres fills sobre la sexualitat. Segurament n'hi haurà prou si som receptius, sensibles i oberts, i els aconsellem sobre la manera de tenir una informació més exacta.

Una qüestió que sí que és important és que sapiguem fer-li entendre que la sexualitat s'inscriu en un univers molt ample i ric de relacions entre les persones, de les quals la relació

Cal que els ajudem a diferenciar entre INTIMITAT com un intercanvi d'afecte, de suport mutu, de pensaments compartits en el marc d'una relació autèntica basada en la confiança, i INTIMITAT SEXUAL com una forma agradable d'expressar amor i afecte, que ha de ser assumida amb molta responsabilitat i que ha d'arribar de manera natural.

Alguns joves creuen que només pot haver-hi intimitat en el marc d'una relació sexual. No pensen que n'hi pot haver sense. De vegades s'inicia una relació sexual cercant la intimitat; en no robar-la, es pateix una gran decepció.

No hem d'oblidar, però, que els riscos emocionals dels nostres fills en aquests temes, ens són sempre propis.

4. QUI SÓC? ON VAIG? QUÈ FARÉ A LA VIDA?

Durant l'adolescència, "qui sóc?" és la pregunta més freqüent, formulada de manera clara o no. Segons el psicòleg Jean Piaget, aquesta pregunta apareix perquè el jove ha passat del pensament operacional al lògic, i segons el doctor S.Freud, es troba en plena "crisi d'identitat". La formació d'un sentiment "d'identitat segura" és una de les tasques més importants dels adolescents, encara que la resposta a aquesta pregunta, mai no serà per sempre; es va repetint com una part del procés natural de l'evolució humana, durant tota la vida.

La "identitat" és saber qui sóc sense haver de preguntar-ho a ningú; és el sentiment profund de "ser la mateixa persona" siguin quins siguin els sentiments i comportaments en qualsevol situació. És ser capaç de respondre amb certesa a preguntes sobre opinions o sentiments. És no sentir-se amenaçat o insegur quan els altres hi estan en desacord.

Com a pares, hem de tenir clar que en l'adolescència tot fluctua i que els nostres fills, 's'estan fent' i per tant no podem esperar unes conductes perfectament estructurades i coherents.

No sempre és senzill poder superar els problemes de "formació de la identitat". Per això, sovint, l'adolescent es defensa de l'angoixa fent servir uns models d'identitats prefabricats: uns "dols" ("sóc com Michael Jackson"), una identitat negativa ("em sento com "El Vaquilla"), una intimitat sexual prematura i irresponsable... D'altra banda, poden caure en uns estats de tristor, melangia, depressió o fins i tot intents de suïcidi, que poden manifestar-se, entre d'altres, mitjançant el consum de drogues.

Els pares volem saber què podem fer per ajudar els nostres fills adolescents quan es presenten aquests tipus de problemes. Una manera podria ser tractar de recordar què ens va ajudar quan nosaltres ho érem, qui, què ens deien, què vam fer...

4.1. Els següents passos poden ser:

- Escaltar-los atentament quan ens parlen de les seves opinions i confusions, sense adoptar una actitud de superioritat i sense criticar-los.
- Escaltar-los amb atenció quan parlen dels seus sentiments, disgustos o dissorts.
- Proporcionar-los ajuts pràctics i donar suport a les seves postures, i deixar-los prendre decisions, però sense abandonar la nostra responsabilitat com a pares.
- Elogiar les activitats positives que realitzen.
- Animar-los i donar-los suport quan demostrin responsabilitat davant els fets quotidians de la vida.
- Respectar els seus silencis i el seu espai físic.

"Quan penso què faré més endavant, què seré, la veritat és que no ho tinc gens clar. M'agradaria ser advocat o economista i tocar en un grup de rock, però tot és molt difícil; no sé si seria capaç de sortir-me'n en uns estudis tan difícils, si després tindria feina. Per ser músic de rock fan falta diners molt aviat, i això vol dir treballar de seguida, però en què, on,... Ho veig tot molt complicat però un dia o altre m'haig de decidir... No ho sé..."

Unes llargues reflexions semblants a aquestes, són habituals en l'adolescent. Aquestes preocupacions els angonen i els descendent.

L'actual situació de la nostra societat, caracteritzada per la crisi econòmica, i tecnificació, la massificació, la forta competència, etc., ha trencat els esquemes tradicionals en què els pares traspassàvem les nostres funcions als nostres fills que generalment treballaven a la mateixa feina o semblant i tot s'esdevenia de manera més o menys natural.

Actualment, l'adolescent ha deixat de ser vitalment necessari, tant a les zones rurals com a les urbanes, i la societat tracta de perllongar la seva adolescència, per tal de retardar la seva incorporació activa en la societat. Això comporta un seguit de contradiccions:

Avui l'adolescent madura físicament abans, i adquireix més ràpidament un seguit de coneixements específics que el permetria, en principi, d'integrar-se en el món adult amb tots els drets que això comporta; a la pràctica, no podran incorporar-s'hi fins molt tard a causa de la situació del treball. Les seves activitats i responsabilitats socials són frenades per una estructura que no estan preparades per assumir la nova situació.

Les institucions amb prou feines han renovat els seus plans d'actuació per tal d'acollir l'allau de joves que any rere any cerquen un lloc de treball que els permeti de satisfer els seus desitjos de consum, i que han de conformar-se a "explosar" amb més o menys èxit llurs pares. Moltes vegades, la frustració els porta a marginar-se, convertir-se en "passotes", o avorir-se i reaccionar amb més o menys violència contra el sistema establert per la societat dels adults.

6. PARES I FILLS

La diferència d'edat i d'experiència entre pares i fills, sol ser més gran ara que abans. Quan comparem la conducta dels nostres fills de 15 anys amb la nostra, en aquesta edat, semblava impossible: ell/ella ens portarien almenys 3 anys a causa de la diferència generacional d'educació i de coneixements. Segurament ens hi trobarem més a prop i menys sorpresos, si el comparem amb nosaltres als 18 anys.

Durant aquesta etapa, molts de nosaltres contemplem els nostres fills i pensem: "Els convertirà alguna vegada aquest adolescent insòlit / irritable / avorrit / gandul / irresponsable egocèntric... en la classe d'adult que voldríem que fos?". Sorprenentment, en la majoria de les vegades la resposta és "sí".

Esdevenir una persona adulta, amb un cos, mentalitat, valors, amistats noves, és força dur. Cal que passin alguns anys i que mentrestant els pares no ens angonem ni desesperem.

Es força probable que tots els canvis que es produeixin en els adolescents alterin les relacions en l'àmbit familiar.

Els pares representàvem per als nostres fills seguretat, comprensió, amor i companyia ara, la necessitat de l'adolescent de reafirmar-se, de mesurar les seves forces, el porta a adoptar una casa postures dogmàtiques, autoritàries i de rebuig aparent.

Insistim que tot això és passatger, encara que de vegades llarg, i que cal que els pares tinguem present que l'actitud dels nostres fills no és una resposta adreçada en contra nostra con a persones individuals, sinó que és un comportament propi de l'edat, i que té lloc davan qualsevol persona que representa l'autoritat (mestres, parents, tutors, etc.).

Els adolescents són molt sensibles a les observacions sobre el seu aspecte i el seu entorn; la broma sense pensar-la al voltant del seu vestuari, pentinat o amics, pot ferir els seus sentiments i la seva pròpia imatge. Per tant, cal que els pares reflexionem seriosament, analitzem les nostres emocions quan ens hi adrecem, i que tinguem paciència.

1. Alguns principis que ens poden ajudar

No hem de defugir la nostra responsabilitat com a pare o mare, no hem de "rentar-nos les mans" davant qualsevol qüestió relacionada amb l'adolescència dels nostres fills.

Donem suport incondicional als nostres fills com a persones, però reservem-nos el dret a criticar comportaments concrets i precisos, com per exemple, la manca de respecte als pactes o normes de casa, etc.

Reconeixem davant seu que també podem equivocar-nos i rectifiquem si aquest és el cas.

Demanem-los la seva opinió sobre els temes d'interès comú.

No menyspreem els seus interessos del moment; mantinguem una actitud de curiositat esprejudiciada.

Adreccem-nos-hi com a adults, sense diminutius.

Establim i elaborem les "regles del joc" o compromisos comuns conjuntament amb els nostres fills, però sense oblidar que nosaltres som els pares.

Desenvolupem el sentit de responsabilitat en els nostres fills, confiïm-hi, però deixem clar que podem suspendre la confiança si incompleixen el compromís més d'una vegada.

BIBLIOGRAFIA

- Hollange, Cristiane (1985), *YO, TU MADRE*. Barcelona: Seix Barral.
Feldman, Luis (1977) *QUÈ ÉS L' ADOLESCÈNCIA*. Barcelona: Gaya Ciencia
The Open University of London (1984) *ADOLESCENTES*. Barcelona: H.M.B., S.A.

EDUCACIÓ SEXUAL

Abans de començar, seria bo de plantejar-nos mentalment preguntes i de contestar-les com ara, ha estat bona l'educació sexual que hem rebut?, com la vam rebre i a través de qui?, quan érem petits vam haver de dissimular la nostra curiositat sexual...per què?. Segurament hauríem viscut millor la nostra sexualitat si haguéssim tingut una educació sexual racional i serena...Ara mateix, però, quins comportaments sexuals considero que són els més adients?. L'opinió que ara en tinc, en què es basa? en la pròpia experiència, en informacions objectives, en els comentaris, o és una barreja de tot això?.

És evident que no hi ha una resposta única; cadascú de nosaltres en donarà una o una altra, depèn de quina hagi estat la nostra història familiar o social.

Molt probablement el tema de la sexualitat ens produirà un seguit d'emocions contradictòries, de rebuig, amor, inseguretat, temor, vergonya, o fàstic, sensacions que ens allunyan de la visió objectiva i madura que hem d'esforçar-nos a tenir. Quan parlem d'educació sexual, barregem allò que és personal amb aspectes sociològics, culturals, psicològics, religiosos i amb altres que són institutius i biològics.

Sovint, quan preguntem als pares "com et sembla que eduques la teva mainada pel que fa a la sexualitat?", una resposta força normal sol ser "em sembla que no pas massa bé...perquè em caldria més formació i informació...és que no sé què dir quan em pregunten...i si els responc, no sé si ho he fet bé...la majoria de les vegades no sé què dir..."

La sexualitat té una part instintiva (que no cal aprendre) i una altra producte de l'ambient sociocultural, que ens ha arribat mitjançant la família, l'escola...la societat. Cada persona assimila totes aquestes influències de manera més o menys harmoniosa o conflictiva, conscientment o inconscientment, i les aplica al seu comportament sexual.

A partir d'aquestes observacions, hem recollit en aquest tema alguns aspectes generals sobre l'educació sexual i una bibliografia orientativa que ens permeti ampliar la nostra informació.

1. L'EVOLUCIÓ DE L'INSTINT SEXUAL*

1.1. 1r any (fase oral)

En aquest primer moment, el nadó contacta amb el món principalment a través de la boca, per tal de conèixer-lo, però també el contacte de qualsevol objecte li produeix plaer. Aquest període "d'erotisme bucal" se centra fonamentalment en el plaer immediat.

1.2. 2n i 3er any (fase anal i uretral)

La sensibilitat del nen s'adreçarà a la defecació, sense oblidar totalment el plaer bucal.

dels jocs. La necessitat d'explorar el seu cos el farà contactar amb els seus òrgans genitals, que manipularà per obtenir-ne plaer.

*Extret de la publicació "Educació Sexual" editat pel Centro de Orientación a Padres de la Dir. Prov. del MEC de Múrcia, 1985

1.3. 4, 5è i 6è any (fase genital)

Ara, els infants van deixant d'interessar-se per les altres zones erògenes i s'orienten cap a les genitals. És un període d'intensa exploració sexual originada per la curiositat, que manifesten també a través de preguntes. En aquesta fase començaran a interessar-se en algú del sexe contrari, i apareixerà el conflicte conegut com a complex d'Edip en els nens i com a complex d'Electra en les nenes.

1.4. De 7 a 9 anys (fase latent)

Els nens entren en un període relativament estable de la seva evolució que durarà fins a la pubertat. La seva personalitat evoluciona (progressos intel·lectuals, afectius, de relació social...) i s'equilibra.

1.5. De 10 a 12 anys (prepubertat)

Importants canvis fisiològics, morfològics (maduració dels òrgans sexuals) i psicològics en què entren en conflicte categories mentals "més adultes" i "més infantils". Inestabilitat de l'afectivitat que es manifesta en reaccions contradictòries en la seva manera d'actuar, difícil de comprendre.

1.6. 13 anys i més (pubertat)

Una mica és el resum dels principals elements de l'evolució anterior, en què les dificultats aniran augmentant. L'adolescent es desprèn de les vinculacions infantils a fi d'independitzar-se, de ser autònom. És també "l'edat de la fantasia". També és la fase en què cerca en la masturbació, a més de descarregar la tensió sexual, la definitiva identificació psicosexual.

2. AQUESTES PREGUNTES TANT DIFÍCILS...

L'educació sexual comença, de forma imperceptible, al mateix moment de néixer. El nostre cos és un dels instruments que tenim per expressar i rebre les emocions. Els contactes corporals amb la mare i amb el pare li produiran percepcions agradables o desagradables que captarà a través de la pell, i que determinaran bona part del seu comportament futur.

Cap als tres o cinc anys, comencen les primeres preguntes, que en general són ben concretes i que sempre hauríem de contestar. De vegades, l'infant no s'atreveix a preguntar-nos per por o per timidesa; si aquest és el cas, hauríem d'aprofitar certes situacions familiars per intentar que expressessin els seus dubtes. No és convenient que arribin a la pubertat sense que tinguin un coneixement objectiu sobre aquest tema dins el marc de la família.

2.1. Com podem contestar-les...

Les respostes, per poc que puguem, haurien de:

- Basar-se en la veritat, d'acord amb cada realitat concreta.
- Estar d'acord amb la seva edat pel que fa al llenguatge i continguts.
- Informar, com a mínim, del que demanen.
- Ser naturals, senzilles, sense dramatismes, confusions o angoixes.
- Utilitzar el nom correcte dels òrgans genitals.
- Ser acompanyades d'afecte i d'atenció.
- Ser informatives i responsabilitzadores alhora.
- Haver estat preparades prèviament, a fi d'evitar improvisar-les.

2.2. Algunes d'aquestes preguntes

Us mostrem algunes de les preguntes més usuals, classificades segons l'edat. Totes poden ser contestades d'acord amb les recomanacions anteriors. Si necessitem "inspirar-nos" per contestar-les, podem consultar el llibre de Françoise Cholette Perusse *La sexualidad explicada a los hijos*, ed. ATE, Barcelona 1984.

2.2.1. De 3 a 5 anys

Què és això? (el nen assenyalava el seu penis), per què les nenes no en tenen? per què el del pare és més gran que el meu? per què la mama té això? (assenyalava els pits) jo sóc un nen? d'on surten els nens? fa mal tenir un nen? per què els homes no tenen nens? per què els grans tenen pèl al cos?

2.2.2. De 5 a 8 anys

Com s'hi posen els nens dins de les mares? com ho fan per unir-se les cèl·lules de la mare i del pare? per què l'ou no va a parar al cos del pare? com fan l'amor els pares? com respira el nen dins de la mare? per què tinc melic?

2.2.3. De 8 a 13 anys

És dolent masturbar-se? per què els nois taquen els llençols? com se'n diu quan el penis es posa dur i gran? què és això de "fer l'amor"? es té un nen cada vegada que es fa l'amor? com arriba a ser un nen, una cèl·lula fecundada? per què els nens s'assemblen als seus pares? fa mal, el part? les persones que no estan casades, poden tenir un fill? quan vau decidir de no tenir més fills, com ho vau fer per no tenir-ne més? què és la vasectomia?

2.2.4. L'adolescència

Puc tenir una amiga (o un amic) per sortir junts? com s'agafa la SIDA? a partir de quina edat es poden tenir relacions sexuals? què és la regla? què és l'orgasme? és dolent tenir relacions sexuals abans de casar-se? què és el control de la natalitat? puc fer servir anticonceptius? què és l'avortament? has avortat alguna vegada? què és l'homosexualitat? i el lesbianisme? quantes vegades heu fet l'amor? ho feu només quan voleu tenir fills o per què us

Davant de preguntes com aquestes, segurament molts de nosaltres ens adonarem de insuficiència, si més no en algun d'aquests temes, dels nostres coneixements. No és ri d'estrany si pensem en les dificultats que teníem fins fa ben poc per obtenir informació fid sobre la sexualitat. Avui dia, però, la tenim a l'abast mitjançant els llibres, o publicacion editats per diverses institucions com és ara les que faciliten els centres de planificació familiar etc.

2.3....I algunes respostes senzilles*

QUÉ ÉS LA REGLA?

La regla és un fenomen completament normal i que no ha d'alterar el ritme de vic habitual. De vegades pot produir molèsties; si els trastorns són importants, cosa poc freqüen caldrà consultar el ginecòleg.

ÉS EL MATEIX SEXUALITAT QUE REPRODUCCIÓ?

No, es tracta de dos conceptes diferents; sexualitat no ha d'implacar forçosament l reproducció. Cal saber què volem i en quin moment ho volem, assumint les responsabilitats q comporten.

Relacionar-nos, comunicar-nos, intercanviar afecte i plaer és bonic i és important. Ten un fill, també. Què volem i quan? Aquestes són les veritables qüestions.

QUÈ VOL DIR PLANIFICAR LA NATALITAT?

Planificar la natalitat vol dir poder decidir lliurement el nombre de fills que es vole tenir i el moment de tenir-los.

QUÈ ÉS L'ANTICONCEPCIÓ?

L'anticoncepció és la manera d'evitar que el coït conduïxi a un embaràs, interferint e qualsevol dels mecanismes que el produeixen.

Cal saber que la dona que té relacions coïtals de forma regular i no utilitza cap mètod anticonceptiu, té un 80% de possibilitats a l'any que es produïxi un embaràs. Per tant, si no e desitja tenir cap fill, cal conèixer bé els mètodes anticonceptius que hi ha, amb els se avantatges i inconvenients, i utilitzar el mètode més adient a la realitat de cada persona.

A QUINA EDAT S'HAN DE COMENÇAR A UTILITZAR ELS MÈTODE ANTICONCEPTIUS?

No podem parlar d'una edat determinada, de la mateixa manera que no hi ha una eda per a l'inici de les relacions sexuals.

El primer que cal saber és que una sola relació coïtal pot produir un embaràs si no heu utilitzat cap mètode per impedir-lo. Per tant, caldria utilitzar algun mètode anticonceptiu des d la primera relació coïtal, llevat que vulguem tenir un fill.

QUIN ÉS EL MILLOR MÈTODE ANTICONCEPTIU?

No existeix cap mètode anticonceptiu perfecte. Tots tenen avantatges i inconvenient. Podríem dir que el millor mètode és aquell que millor respon a les necessitats del moment.

A més a més, cal tenir en compte factors com l'edat, la situació personal, l'estat de salu

Els mètodes anticonceptius més corrents i més segurs són:

- el preservatiu
- la pastilla
- el dispositiu intrauterí (DIU)
- el diafragma

Estos dos últims cal combinar-los amb substàncies espermicides.

UGGERIMENTS PER ALS PARES

-És important que veiem com una cosa normal, la curiositat sexual dels fills i, per tant, que acceptem els seus jocs ja que formen part del seu desenvolupament.

-Donem una educació sexual clara i senzilla, d'acord amb cada etapa en què es troba el fill.

-Si el nostre fill ja té cinc anys i encara no ha mostrat curiositat sexual, seria convenient dir-li-ne amb l'ajut de la bibliografia adient per a la seva edat.

-No convé que cap infant arribi a l'adolescència sense haver parlat amb els pares de les coses com la menstruació, les pol·lucions nocturnes, la masturbació, els anticonceptius, l'ulació, etc.

-Les normes ètiques de la sexualitat són les mateixes que les del comportament humà: el respecte a les altres persones, als valors essencials de la vida, i assumir responsablement els seus comportaments.

-Hem d'intentar que no els apareguin sentiments de culpa, vergonya o por.

-Cal evitar-los complexos, prejudicis que interfereixen un desenvolupament sexual sa, i cal i plaent.

-Recordem que els pares som els seus models de referència quan aprenen a estimar i a actuar.

-Tinguem cura a l'hora d'informar-los; un excés de detalls abans de temps pot donar-los i pot ser que els assimilin de forma incorrecta.

-La tendresa i el respecte pel propi cos i per les seves necessitats, són les primeres actituds dels infants pel que fa a l'amor, i per tant, a l'educació sexual.

-Recordem que impartim educació sexual tant de paraula com amb les nostres actituds.

UGGERIMENT PER ALS MESTRES

-L'educació sexual hauria de constar en el Pla anual de centre a partir del parvulari de 4 i fins a 2n d'ESO. Hauria de ser progressiva i continuada.

-S'hauria de procurar tenir sempre contacte amb l'Associació de Pares a fi de poder parlar conjuntament xerrades o cures adreçats als pares, per tal que la formació sigui coherent per als fills.

-Cal tenir cura de no classificar els aspectes sexuals en "bons" i "dolents", i d'insistir en el respecte de la dignitat de la persona.

-S'hauria de fer servir un vocabulari adient i acostumar-los perquè l'usin quan calgui. Se desaconsella la informació sobre els noms populars, se n'ha de desaconsellar l'ús.

-És necessari ensenyar-los a conèixer el seu propi cos, des d'una perspectiva positiva, sense oblidar de desmitificar-ne els tabús.

-Cal que diferenciïn clarament sexualitat i reproducció.

-Convindria propiciar el diàleg, crear un ambient de llibertat i franquesa.

-Les respostes haurien de ser concretes i veraces, sense fugir d'estudi.

-Seria bo de treballar la fisiologia i l'anatomia a classe, i els aspectes afectius i socioculturals de manera més àmplia.

5. EDUQUEM-LOS PERQUÈ SIGUIN MADURS SEXUALMENT

Els infants són persones sexuals i cerquen descobrir activament la seva sexualitat explorant els seus genitals. En aquest procés descobriran que els seus òrgans sexuals són una font de sensacions agradables i de plaer. Aquest tipus d'exploració és natural, però cal adaptar-la a fi que l'infant sigui acceptat socialment.

De la manera com pares i escola els eduquem, en dependrà la maduresa sexual que tindran quan seran adults.

5.1. Un individu sexualment madur és aquell que:

-Acompleix el seu rol sexual independentment que la seva "actitud" tingui un caire considerat com a "masculí" o "femení".

-Té clars els seus desitjos, respecta els de la seva parella i es preocupa també del seu plaer.

-Assumeix les responsabilitats derivades de la seva actitud sexual.

-Decideix per si mateix però té en compte l'opinió de la seva parella.

-És capaç d'estimar, de ser estimat i d'establir una relació d'intimitat amb l'altre.

6. BIBLIOGRAFIA

Per als nens...

-CLAESSEON, B(1984): *Información sexual para niños*. Ed.Lóñez. Salamanca.

-MAYLE, P(1985): *¿Qué me está pasando?* Ed. Grijalbo

-MAYLE, P(1985): *¿De dónde venimos?* Ed. Grijalbo

Per als adolescents...

-ARTHUR, A(1981): *Els misteris de la vida a l'abast dels infants*. Ed. Nova Terra. Barcelona

-CLAESSEON, B(1984): *Información sexual para jóvenes*. Ed.Lóñez.Salamanca.

-COMFORT, S(1980): *El adolescente*. Barcelona. Ed. Blume

Per a consulta de pares i mestres...

-A LO CLARO, Equipo (1983): *La sexualidad a lo claro*. Ed.Popular.Madrid.

-AULA ABIERTA, Equipo(1981): *Sexualidad y vida sexual*. Ed. Salvat. Barcelona.

-COSTA-PAU,R; VENDRELL,E(1980): *La vida comença*. Reforma de la Escuela. Barcelona.

-DEXEUS, S; RIVIERE,M(1976): *Anticonceptivos y control de la natalidad*. Gaya Ciencia. Barcelona.

Podem trobar més informació, entre altres llocs:

la col·lecció de fullets (1981): *La sexualitat humana*. Ed. Àrea de Joventut de l'Ajuntament Barcelona (Serveis d'Orientació i Informació):

- Núm. 1: *35 qüestions a l'entorn de la sexualitat per a nois i noies de 14 a 17 anys*.
- Núm. 2: *Anatomia i fisiologia de la sexualitat*.
- Núm. 6: *La sexualitat humana (3). 21 qüestions a l'entorn dels mètodes anticonceptius*.

en els centres de planificació de la natalitat. Informació de tots els que hi ha a Catalunya.

Barcelona: Centre Plaça Catalunya Telèfon 93 4235662
Centre Segrera Telèfon 93 3517759
Centre Asma Gener Telèfon 93 3294495

Lleida: Centre Planificació Familiar
Avda Recasens, s/n
25005 Lleida Telf. 973 701613

U. QUÈ VOLS FER QUAN SIGUIS GRAN? L'ORIENTACIÓ CACIONAL I PROFESSIONAL DESPRÉS DE L'ESO

Quants de nosaltres no ens haurem preguntat moltes vegades: què estudiarien els meus quan acabin l'ESO?, on podran continuar la seva formació, al batxiller o als cicles formatius rau mitja (CFGM), de formació professional?, què és el millor per a ells?. Segurament és els haurem preguntat, què t'agradaria estudiar després de l'ESO.

Probablement ho haurem discutit sovint amb la nostra parella, amb els amics o amb els res i professors. Fins i tot haurem somniat alguna vegada que el nostre fill podria arribar a un metge famós o que la nostra filla serà una coneguda arquitecte; o ben al contrari, ens em angioixat només de pensar que no tindran mai cap títol. En tot cas, no són més que

ais. Tanmateix, un dels errors més freqüents en aquest àmbit, consisteix a projectar en els una frustració vocacional nostra, i a tractar que siguin ells qui la realitzin en el nostre lloc. ant una equivocació com aquesta, cal recordar que els pares no hem "descollir" el destí dels res fills; només hem d'aconsejar-los, fer-los costat, i ajudar-los a decidir-se. Per això, abans lecidir-nos -pares i fills- per qualsevol via professional, cal conèixer de la manera més ctiva possible, desitjos, gustos, possibilitats i aptituds dels fills.

La dificultat radica en el fet que un jove de 13 o 15 anys no sap encara allò que vol; la es presenta canviant, incerta, de vegades inquietant. Cada dia s'enfronta a noves situacions haurà d'assimilar bé abans que pugui escollir. Però no pas per això cal passar ànsia i pensar una elecció és sempre definitiva i que una equivocació serà una càrrega durant tota la vida.

Ara bé, què podem fer davant la disjuntiva que se'ns presenta quan els nostres fills han at el 4rt d'ESO (16 anys d'edat)?

Primer de tot, tractem d'acostar-nos, conèixer i descobrir de manera desapaixonada els essos, desitjos, esperances i temors dels nostres fills; després, informem-nos, juntament amb ducadors de quines són llurs aptituds i vocacions.

Si l'elecció del nostre fill no ens sembla adient, no ens hi oposem obertament, no tractem òmentar-li artificialment unes vocacions no reals. Pensem que aquesta elecció pot ser itòria i canviant.

Finalment, cal tenir clar què ofereix el nostre sistema educatiu en aquest moment per als acabin l'ESO, o fins i tot per aquells que no l'acabin (PGS, cursos del Programa de Garantia al).

L'ORIENTACIÓ ESCOLAR: QUÈ ÉS?

L'orientació ha passat de ser una activitat puntual, en la qual el jove hi tenia un paper iu, se li feia emplenar un test i pràcticament hom decidia per ell, a ser una activitat que iex tot un procés al llarg d'un període de temps ampli, en el qual l'alumne n'és l'eix mental.

Actualment es concep l'elecció professional com una decisió conjunta del jove, la família

En qualsevol procés d'orientació cal tenir present: el coneixement que tingui el jove de si mateix, la seva capacitat, personalitat, ambient escolar i familiar, la informació i el coneixement del jove i de la família sobre el ventall d'oportunitats que li ofereix el context social que l'envolta.

A la revista *Perspectiva Escolar* núm. 106, el psicòleg Joan Riart, defineix l'orientació vocacional i professional com "... aquell procés que realitza l'adolescent, amb ajuda, coordinat per l'orientador i encaminat a escollir una àrea vocacional, una professió i una ocupació del seu temps. Donant suport a l'elecció amb alternatives reals i possibles i amb propostes de preparació polivalent".

2. ASPECTES QUE CAL TENIR EN COMPTE EN L'ORIENTACIÓ

Hi ha uns factors externs a la persona i uns factors d'ordre intern. Tots dos són importants. Qualsevol intent d'orientació ha de considerar-los igualment rellevants.

2.1. Factors personals

Entenem per factors personals aquells que són intrínsecs a l'individu i que configuren la seva manera de ser, d'actuar i de desenvolupar-se en el medi en què es mou. Són els següents:

- Aptituds: són les condicions que, en principi, podrien considerar-se inherents al jove: aptituds verbals, espacials, numèriques, mecàniques, perceptives, memorístiques, psicomotors, etc.
- Interessos i motivacions: corresponen als desitjos o impulsos que el jove ha anat desenvolupant en funció del seu procés de maduració, i dels seus gustos. Les àrees professionals que d'alguna manera permeten orientar aquests interessos són: l'aire lliure, la mecànica, el càlcul, les científiques, artístiques, musicals, assistencials, administratives, etc.
- Personalitat: podríem definir-la com un conjunt de trets i maneres de reaccionar en el medi. Els aspectes que podríem considerar són la introversió, extraversió, inestabilitat, estabilitat, etc.
- Capacitats i limitacions físiques: cal considerar i conèixer les capacitats personals relacionades amb la visió, l'audició, el pols, etc.

2.2. Factors externs

Són els factors que, sent externs a l'individu, poden facilitar o impedir el desenvolupament d'una elecció.

- La situació econòmica de la família: cal tenir molt present aquest aspecte sobretot en el moment que el jove s'hagi de decantar per una carrera o professió determinada després del batxiller o dels cicles formatius de grau mitjà.
- Situació del mercat de treball: aquesta part la tractarem amb més detall tot seguit.

3.1 DESPRÉS DE L'ESO, QUÈ?

L'estructuració del sistema educatiu actual imposa a l'alumne l'obligació de prendre una decisió quan acabi l'ESO, en una edat (16 anys) que, per l'etapa del desenvolupament evolutiu que passa, no sol tenir la maduresa suficient per fer la tria de manera conscient, voluntària i amb uns objectius i finalitats concrets.

D'altra banda, per als pares vol dir reflexionar seriosament sobre el futur dels fills. mbé significa canviar de centre, la qual cosa comporta prendre una decisió consensuada per s.

Si el nostres fills han assolit el graduat de secundària, podran escollir lliurement entre el txillerat o els cicles formatius de grau mitja (CFGM). Si no han obtingut el graduat de undària, és a dir, si no han aprovat el 4rt curs d'ESO, hauran de descartar la possibilitat ccedir al batxiller i als CFGM, i només podran fer un curs del programa de garantia social, e els capacitarà per accedir al món del treball, treballadors especialitzats.

En acabar l'ESO, hi ha, doncs, diverses alternatives per continuar els estudis. De fet, tualment, no és obligatori seguir estudiant més enllà dels 16 anys, però el que sí que hem de els pares és tractar que els nostres fills no es "despengin" dels estudis. Cal doncs insistir, en la sura que sigui possible, que continuïn estudiant en el context de l'educació reglada. A més a és, no hem d'oblidar que el nostre sistema laboral només permet treballar a partir dels 16 anys s.

gràfic següent mostra les alternatives que tenen els joves, una vegada acabada l'ESO. Podreu bar una informació més detallada sobre cadascuna de les possibilitats a la bibliografia mplementària.

16 anys

16 anys

18 anys

17 anys

21 anys

23 anys

20 anys

18 anys

L'ORIENTACIÓ I L'ATUR

Quan intentem realitzar una orientació professional, hem de tenir present les necessitats reals de la nostra realitat i de la Comunitat Europea -no hem d'oblidar que a partir del 1992 s'establirà el mercat laboral lliure. Si no considerem aquests aspectes, correm el risc d'orientar nostres fills cap a un sector saturat, quan n'existeixen altres amb dèficit de professions.

L'estudi fet per l'INEM amb el títol *L'observatori de les ocupacions*, revela que milers de propostes de treball d'arreu de l'Estat no van poder-se cobrir per manca de treballadors especialitzats.

Segons aquesta investigació, la major variació del mercat de treball s'ha produït en el sector serveis, amb un fort creixement tant de l'oferta com de la demanda.

Entre les professions que més acusen la manca de personal preparat, podem destacar-ne: monitor esportiu, vigilants jurats, paletes, encofradors, ferrallistes, encarregats d'obra urbana, locador de rajoles, guixaire, operador de pala i grua, experts en energia solar, manyans, iners, tècnic en electrònica, etc.; d'altra banda, i contràriament a una creença molt estesa, la manca de tècnics informàtics ha començat a disminuir.

LES NOVES PROFESSIONS

L'Institut Català de Noves Professions, creat el 1986 i adscrit al Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya, té com a funcions, entre altres, actualitzar i difondre les mutacions que es produeixen en el món professional i elaborar, visar o aprovar programes i plans de formació i d'estudi de noves professions i programes de reconversió professional o educativa. Algunes de les noves professions toquen els següents camps: cultura, béns culturals, biopròtesi, biotecnologia, construcció, rehabilitació i restauració d'edificis, energia, nous materials, informàtica, tècnics superiors, el làser, la robòtica, serveis d'assistència a la tercera edat, la telemàtica. En cadascun d'aquests camps hi ha des de 5 fins a 10 especialitats diferents, com per exemple la informàtica.

ELS ESTUDIS I LES BEQUES

A fi de facilitar els estudis, diversos organismes estatals, autonòmics i algunes institucions convoquen cada any beques i ajuts econòmics per als estudiants. Si s'hi vol accedir, cal complir els requisits que s'estableixen i aportar la documentació sol·licitada.

Recordem que els organismes estatals publiquen les convocatòries de beques mitjançant el BOE, i la Generalitat a través del DOGC. La resta d'organismes i d'institucions les exposen a les seves pàgines web.

En tot cas, aquests ajuts solen exposar-se en el tauler d'anuncis de cada centre escolar, i també es pot demanar informació a les delegacions territorials del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya, i també a molts dels punts d'informació juvenil dependents dels centres d'atenció.

Aquests ajuts comprenen els diferents nivells del sistema educatiu, o bé altres com la beca de les arts aplicades, etc. o qualsevol altre tipus d'estudi reconegut.

L'obtenció d'una beca comporta generalment la gratuïtat de la matrícula, un ajut per a les despeses de material escolar, i de vegades per al menjador, desplaçaments, etc.

Les beques d'estudi, que són les més importants, s'han de sol·licitar a través del centre d'atenció, al Departament d'Ensenyament de la Generalitat, aquestes dades:

- del 15 al 30 de juny s'han de demanar al centre escolar.
- a partir de l'1 d'octubre, en casos excepcionals.

8. UN EXEMPLE: DOS PROGRAMES D'ORIENTACIÓ

La pedagoga Imma Estruch, a la revista *Perspectiva Escolar* núm. 106, descriu un programa d'orientació, que en principi pot facilitar als tutors l'orientació dels seus alumnes, i permetre als pares de tenir més elements per a ajudar els fills.

Objectius generals

1. Qui sóc?

Que sigui capaç de diferenciar les pròpies característiques (interessos, motivacions, aptituds, etc.) en relació amb els altres.

2. Què puc fer?

Que conegui les diferents opcions escolars i professionals, les seves característiques, requisits, perspectives, etc.

3. Com ho faré?

Que identifiqui una o dues àrees professionals que puguin ser apropiades per a ell, i que seleccioni el tipus de formació que es necessita.

Activitats -Algunes de les activitats podria ser:

1. Qui sóc? Primer trimestre

- Presentació del Programa a la reunió que es fa a principi de curs amb els pares.

- Passar un qüestionari d'interessos professionals senzill, i que els mateixos escolars el corregeixin.

- Fer un joc a classe, en el qual tots diuen quina professió és més adient per a cada company.

- Preparar a classe un petit qüestionari per passar als pares, on diguin la professió que veuen més adequada per als seus fills i per què.

2. Què puc fer? Segon trimestre

- Conversa amb dos o tres exalumnes de l'escola que fan batxiller o CFGM, o estudis superiors a aquests.

- Confecció d'un mapa del barri, indicant els IES públics i privats. Distribuir-se per grups i anar a cercar informació de les especialitats que imparteixen i dates de preinscripció, matriculació, etc.

- Xerrades de professors d'Instituts. (IES), etc...

3. Com ho faré? Tercer trimestre

- Elaborar un informe de l'àrea professional que han triat, on s'expressin de manera resumida les característiques i les sortides professionals de l'àrea.

- Escollir alguns dels diferents diagrames i altres treballs realitzats per fer-ne murals per presentar a la reunió de pares, on el tutor i els alumnes exposen i comenten valorativament els treballs fets i les conclusions a què han arribat.

Un altre programa és el que ha experimentat el psicòleg gal·lec José Ramon Lago, i que resumim tot seguit.

Objectius

- Proporcionar al jove un seguit d'activitats que li facilitin la reflexió sobre les seves capacitats, i conèixer les diverses alternatives que li ofereix el sistema educatiu.

Activitats

1. Presentació del programa a pares i alumnes.

2. Subministrament d'un qüestionari integrat per 4 blocs:

- a). Autoavaluació: quines assignatures t'han agradat més? en quines has obtingut millors resultats?
 - b). Diferenciació entre els seus desitjos i les expectatives dels altres.
 - c). Analitzar i esbrinar els estudis que tenen els amics, parents, coneguts, etc.
 - d). Detectar les opcions que més li agraden i que alhora poden comptar-se entre les ofertes de la pròpia població.
3. Xerrades d'un professional de l'INEM o del Departament de Treball de la Generalitat, per a pares i alumnes de 3r i 4rt cursos d'ESO.
 4. Debats en petits grups sobre els factors condicionants de l'elecció.
 5. Recerca d'informació a través d'enquestes a persones conegudes.
 6. Xerrades amb tutors i professors i visita a altres instituts.

QUATRE CONSELLS PER ALS PARES

El psicòleg Joan Riart exposava a *El Pati* -suplement d'educació del Diari de Barcelona- següents consells per als pares que ens plantegem l'orientació professional dels nostres fills.

"Seria bo que els pares ens acostuméssim a quatre coses:

1. No imposar la nostra voluntat. Això de "vull que faci de mecànic perquè a mi em mbla millor per a ell", no és just. Nosaltres no som els fills.
2. Hem de procurar conèixer tan bé com sigui possible el fill. És a dir, les seves aptituds i el·lectuals que tot sovint no es reflecteixen en el rendiment acadèmic; que està distorsionat per ons d'edat, aprenentatges i continguts, també cal conèixer la seva personalitat, els gustos, les icions, les seves limitacions i debilitats.
3. Saber clarament les possibilitats d'elecció: què és el batxiller?, per què serveixen els GM7(cicles formatius de grau mitja de formació professional), quins nivells tècnics hi ha en rea professional que ens interessa?, quins camins d'accés a la universitat hi ha des dels CFGS? icles formatius de grau superior), quines perspectives de feina hi ha per aquest camí o per uell altre? i així moltes altres preguntes.
4. Ajudar els fills a decidir per ells mateixos. Cal, però, tenir ben assumits els passos teriors. És una decisió complexa. Cal comparar bé el coneixement amb els gustos, mesurar bé s forces, ser realistes i lògics."

1. BIBLIOGRAFIA

- AYO, E., CERDA, E.: *Como orientar el futuro de sus hijos*. Danae, S.A. Barcelona, 1976
- ORDON, TH: *Padres, eficaz y técnicamente preparados*. Diana, 4a ed. México, 1982
- ODRIGUEZ, M.L., GIL, T.N.: *Modelos de intervención en orientación educativa y vocacional* U. Barcelona, 1984
- stituto Nacional de Empleo: Información Profesional, INEM, edició actualitzada cada any.
- 1.1 Llista d'organismes que editen material d'orientació (selecció)
- Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya
 - Departament de Treball de la Generalitat de Catalunya.
- 1.2 Si voleu saber-ne més...
- FAPAC, c. de Cartagena, 245, àtic, Tel. (93) 347 72 27 BARCELONA
 - FAPAC, Avda. de Catalunya, 24, 1er, Tel. (973) 281829 LLEIDA
 - Institut de Noves Professions del Departament d'Ensenyament, Via Augusta, 202, de Barcelona, Telèfon (93) 4006900

AGRESSIVITAT DELS NOSTRES FILLS. UN TEMA QUE OCUPA PARES I MESTRES

gui davant el televisor, fullejant un diari o bé escoltant els informatius de qualsevol ràdio, podem negar l'omnipresència de l'agressivitat en la nostra vida. Tampoc no podem passar un alt en observar els jocs dels nois i noies al pati de l'escola, en escoltar els comentaris dels professors en sortir de classe, o les converses de pares i mares a la porta del pati...no cal ni parlar-ne, de certs esdeveniments esportius a la gespa o a la graderial.

Com a testimonis, víctimes o protagonistes, no passa dia que no ens trobem amb la nostra enfadada de sempre.

Tanmateix no l'acceptem de bon grat quan es tracta dels nostres fills "el meu fill/a és una mica entremaliat/da; en canvi el del veí sí que és violent".

La majoria dels pares no volem que la nostra mainada sigui agressiva, però tampoc pugui rebre agressions injustificades.

Quan podem considerar "normal" o comprensible l'agressivitat d'un noi/a, i quan ocupant o inadmissible? Aquesta qüestió intentarem de respondre-la en aquest tema.

AGRESSIVITAT I VIOLÈNCIA

Aggressivitat i violència no són la mateixa cosa. Repassem el primer terme: agressivitat és un concepte força difícil de definir. Per al psiquiatre nord-americà A. Mowrer, una agressió és una conducta que pretén "produir un dany a una persona i/o la ruïna d'alguna cosa pròpia o no. Pot ser psicològic o físic". Per a S. Freud, creador de la psicoanàlisi, és una "resposta primària" a la frustració. D'altra banda, segons K. Lorenz, dios de la conducta animal, l'existència d'un instint agressiu té funcions clares de supervivència per a l'espècie. Segons la psiquiatra britànica Winnicott, "originalment, l'agressivitat és quasi sinònim d'activitat; una tendència innata a créixer i a dominar la vida, la qual cosa sembla ser el caràcter de qualsevol cosa viva".

A vegades, l'agressivitat pot manifestar-se en el noi/a com un acte contra ell/a mateix/a: anorèxia (no voler menjar). Aquest comportament pot tenir com a finalitat mental cridar l'atenció dels pares quan la comunicació normal s'ha trencat. En diferents dosis, cadascú de nosaltres tenim cert grau d'agressivitat i hauríem d'aprendre a conviure-hi, controlar-la i administrar-la d'acord amb les circumstàncies que ens envolten.

La violència, en canvi, és una manifestació extrema de l'agressivitat. És espectacular, descontrolada i profundament destructiva.

La violència "esclata" quan ens sentim incapaços de superar els obstacles que trobem al nostre camí i, nois o adults, adoptem una conducta "catastròfica".

Els actes de violència representen veritables crisis adreçades als altres, a un mateix, o objectes.

'AGRESSIVITAT, INNATA O ADQUIRIDA?

Els comportaments agressius són producte d'una complexa combinació de factors biològics i socials. No massa ben delimitada encara, en què s'hi barregen factors

L'ambient sociocultural del noi o noia (família, escola, barri...) té una influència extraordinària en el desenvolupament i control de l'agressivitat i de la violència. Com més abundin els models agressius a l'entorn del noi/a més fàcil serà que els adquireixi. La família primer, i l'escola i el món exterior després, tenen un important paper en l'aprenentatge de les conductes agressives o violentes. Els membres d'una família, ho vulguem o no, funcionen recíprocament com a models. El pare sovint serveix d'exemple als nois i la mare, a les noies; els germans grans ho són també per als més petits.

Certes teories consideren que la conducta es determina en els primers anys de vida i, per tant, més endavant poca cosa es podrà fer... Cal reconèixer que els fets passats configuren la nostra conducta actual, però si de cas, pot millorar o empitjorar, tal com passa realment.

La pregunta que molts pares i professors ens fem és: què cal fer? Com podem organitzar el clima psicològic en el qual viu el noi/a per a promoure conductes adequades? No hi ha una única resposta, però de totes maneres dependrà de cada cas individual.

Val la pena recordar prèviament que l'excés d'agressivitat que pugui manifestar un noi/a no és una característica inamovible de la seva personalitat. Està comprovat que als infants fortament agressius, podem ajudar-los a disminuir la seva excitabilitat mitjançant una pacient tasca educativa que, evidentment, han de realitzar conjuntament pares i professors.

3. ALGUNS COMPORTAMENTS AGRESSIUS SÓN NORMALS

Tots els éssers vius posseeixen la capacitat de ser agressius davant un estímulo que posi en perill la seguretat del seu organisme. A més, necessitem un cert grau d'agressivitat controlada per a "sobreviure" i relacionar-nos (si no la "por" a l'altre paralitzarà la nostra conducta). Els nois i les noies posseeixen tendències hostils i agressives, però aquests impulsos es veuen modificats i transformats en el transcurs del seu procés de socialització (aquestes tendències es readapten d'acord amb les normes establertes per la comunitat en què es viu).

4. DESENCADENANTS O DETERMINANTS

Habitualment la violència i l'agressivitat poden desencadenar-se a partir de nombroses causes: frustració; angonya; experiències aversives (dolor físic o psíquic, privació de la llibertat, incomoditat, fam, injustícia); factors ambientals (sorolls excessius, manca d'espai) reforç social, etc.

Mitjançant l'estructura personal en què es barregen diversos processos: emocionals d'aprenentatge social, d'identificació amb models agressius més la pròpia història de vida, cada persona reacciona de diferents maneres, que poden anar des de l'agressivitat a la violència passant per somatitzacions (transformació en malaltia física d'un malestar emocional), evasió de la realitat o superació del problema si es resol el procés mitjançant un procés reflexiu.

Les persones no neixen amb sentiments programats vers els objectes o la gent.

Aprenem de qui o de què sentir-se culpable. Aprenem de qui i de què sentir temor. Aprenem a qui odiar i a què, aprenem a donar i rebre una mena d'afectes amb la finalitat de despertar i rebre una mena de sentiments que els produeixen plaer.

Quan els nois i noies són petits, experimenten molts sentiments diferents. Amb el temps, però, cada noi/a aprèn a respondre amb sentiments específics que arriben a ser els seus preferits. Tot sovint, aquests sentiments no són apropiats per a la situació ulterior o per a la persona a la qual van dirigits, perquè són respostes derivades d'experiències passades, més

Aquest és el cas d'en Lluís que pega al seu osset, perquè la mare el renya. Ell carrega en el seu osset tota la ràbia produïda per la frustració originada per la seva possibilitat de "respondre" a la mare.

Els nois i noies continuament senten: "Espera que el pare arribi a casa; et renyarà i et zarà fort" probablement pensarà: "Quan sigui gran, jo pegaré tothom".

A vegades els pares reprimeixen amb violència l'agressivitat exagerada del fill/a; els professors, la d'un alumne; i el company/a, la del seu company/a. Creiem que per a un educador és necessari evitar per tots els mitjans recórrer a la violència. És més llarg, però xetiú, ensenyar al noi/a a ser prou fort psicològicament, segur de si mateix i respectuós amb altres com per a descartar l'ús de la violència, sense que per això hagi d'acceptar ser-ne la víctima.

Potser seria convenient que reflexionéssim sobre quines són les formes en què aquem els nostres fills/es per a comprendre i aprendre a conviure en aquesta societat lenta i competitiva. Quina mena de missatges verbals i no verbals li transmetrem perquè sigui defensar-se sense recórrer als cops o a les agressions verbals.

AGRESSIVITAT I SISTEMA ESCOLAR

La psicòloga Dolors Renau, en el seu article "Manifestacions d'agressivitat a l'escola" *respectiva Escolar* núm. 42, 1980), planteja que "quan parlem de manifestacions d'agressivitat a l'escola, volem parlar d'aquelles que arriben a crear un problema constant als professors i, de retruc, als pares, per la seva freqüència, la seva intensitat o la seva força estructural; en definitiva, d'una agressivitat que no es troba compensada ni frenada ficientment per l'afecte, la raó o el sentiment de la realitat.

L'agressivitat, aquesta més aguditzada, ens fa por i ens molesta profundament perquè la rara virtut de despertar agressivitat; ens provoca i ens fa sentir en perill; ens desperta nes de tornar-nos-hi, de vegades, amb la mateixa intensitat amb què la rebem.

Hi ha una constant que cal assenyalar per a comprendre els fenòmens de l'agressivitat l'escola. I és que hi ha sistemes escolars que són autèntiques fàbriques de respostes resses.

La massificació és una font de problemes d'aquest tipus. Davant el nombre excessiu nants, només hi ha la possibilitat de mantenir l'ordre rígid per sobre de tot, a fi de poder ballar, però això al preu d'un gran distanciament i d'una aparent contenció que desapareix an l'adult se'n va.

La forma d'organització és també important.

Sembla evident que els sistemes d'organització fonamentats en una relació autoritària neren respostes molt més hostils que els sistemes organitzats democràticament. anifestacions que, sovint, no es descarreguen sobre l'autoritat, sinó entre els mateixos is/es, i sobretot envers els més dèbils, els quals vénen a ser l'ase dels cops de tot el grup.

Sense arribar a aquest tipus d'escola, hi ha sovint situacions que generen violència a ies les escoles. L'exigència excessiva que ve sovint donada pels programes, els continguts e oblidem totalment els interessos dels infants, les excessives hores d'estar quietes segons ines edats, creen neguit i malestar entre els nens, cosa que degenera fàcilment en conductes descàrrega agressiva.

Hi ha altres situacions, ben contràries, que afavoreixen l'agressivitat. Els nois i noies en una especial sensibilitat per reaccionar a la manca de marcs estables i de punts de ferència seriosos. Detecten ràpidament els "buits" en el temps (quan es trenca el ritme de

d'horaris o de personal, buits en l'organització, buits en la manca de preparació de les classes..."

Creiem que el Projecte Educatiu i el Reglament de règim interior poden constituir els documents idonis on plasmar la filosofia de l'escola en matèria d'agressivitat i violència i deixar ben establert que un dels valors essencials que s'han d'impartir a l'escola és el respecte mutu.

6. AGRESSIVITAT I EDAT

L'expressió i intensitat de l'agressivitat varia en les diferents etapes del desenvolupament del noi/a.

A mesura que els nois van adquirint noves experiències i aprenen nous repertoris de conducta adequen llur agressivitat a les normes establertes pels adults.

Hi ha èpoques en què els nens i els joves manifesten en forma exagerada llur agressivitat. El nadó es mostra agressiu i violent quan se sent mullat, incòmode o amb gana; més tard, quan li surten les dents.

Generalment els nens petits expressen llur agressivitat preferentment en forma de: plors, enriades, cops, mossegades, puntades de peu, empenyes, crits, trencant joguines, molestant el germà.

Quan tenen 7 o 8 anys i es frustren perquè allò que estan fent no els resulta bé, tenen tendència a destruir-ho. En aquesta etapa també comencen a utilitzar el llenguatge com a forma d'agressió: insulten, criden i diuen "paraules".

En ocasions, el joc serveix per a canalitzar l'agressivitat i transformar-la en conducta adaptativa. Més endavant, entre els 10 i 12 anys, tant al barri com a l'escola, els nois i noies formen grups que rivalitzen entre ells. En aquest període comencen a albirar-se conductes de rebuig a l'autoritat (professors, pares) que poden manifestar-se de forma extrema en l'adolescència: aïllament, fugides de casa, crítiques molt fortes a les figures paternals.

Una de les diferències més destacades entre l'agressivitat dels petits i grans consisteix en el fet que els primers plantegen als adults, més aviat, problemes a tall individual, i que els altres ho fan pel que fa al grup.

7. UN NOI/A SERÀ VIOLENT SI:

1. Li imposen formes rígides de disciplina, a les quals s'ha de sotmetre sense comprendre-les.

Aquest tipus de disciplina és tan negatiu com la manca de tota disciplina. La justificació que donem a les normes i les obligacions és molt important. Encara que els nois/es no tinguin la capacitat dels adults, sí que tenen la necessitat de donar un sentit a allò que s'esdevé.

2. No respectem el seu procés de desenvolupament.

Tots els nens són diferents entre ells i cap, mentre sigui nen, no és igual a un adult. No hem d'interpretar la seva conducta a partir de la nostra mentalitat. La seva evolució cognoscitiva i social particular fa que algunes normes i situacions les jutgi "a la seva manera", sense que això sigui per causa d'una "mala voluntat" per part seva.

3. Està mancat de l'afecte necessari.

El noi/a percep, a través de molts indicis, que no és acceptat o que és menys adaptat que d'altres. El sentiment d'acceptació o refús és potser el sentiment més important en la formació de qualsevol vincle social. Allò que millor enregistra el noi/a, ja des de molt petit,

4. No té un bon concepte de si mateix.

Aquest concepte o autoestima es construeix a partir de la imatge que nosaltres li donem d'ell mateix. Si li diem que no val, que el que fa està sempre malament, si no li donem oportunitats d'experimentar l'èxit en situacions concretes, farem que acabi per despreciar-se ell mateix i els altres.

5. No admeten zones d'independència i autonomia personal, en les quals pugui actuar la nostra vigilància.

El noi/a necessita la nostra confiança, necessita saber que confiem en ell. Si no li donem algunes tasques i responsabilitats, adequades a la seva edat, es convertirà en un dependent, insegur d'ell mateix, incapaç d'autodisciplinar-se i propens a fer allò que està dit.

6. Fomentem en ell la submissió cega i el servilisme a l'autoritat dels adults.

Pel fet d'estar més preocupats per evitar qualsevol conflicte que per buscar activament les negociacions no violentes, fomentem el conformisme i l'adaptació a la injustícia. Els nens que menys expressen obertament el seu desacord amb els adults acostumen a ser els que més ressentiment tenen contra la seva autoritat.

7. Refusem tot sentimentalisme a canvi d'una visió dura i freda de la realitat.

Cal desenvolupar la sensibilitat envers totes aquelles coses de la vida que considerem que són positives: l'alegria, la cooperació, la senzillesa, el respecte a la naturalesa, etc. I no es tracta tant de transmetre idees o creences, com de l'expressió d'emocions i sentiments.

8. Li ensenyan d'apreciar el que és seu menyspreant el que és dels altres.

No és despreciant les coses dels altres la millor forma de donar importància al que és propi. Al contrari, si li presentem de manera raonada posicions diferents i punts de vista sobre les coses, davant la mateixa realitat, el farem més sensible a les necessitats dels altres i el ajudarem a educar per a la tolerància.

9. Li ensenyan a competir i no a cooperar amb els altres.

La competició separa, classifica entre triomfadors i derrotats i rarament es dona una oportunitat perfecta en la qual tothom tingui les mateixes possibilitats de guanyar, la qual cosa produeix en uns resignació i aïllament, mentre que als altres, els ensenya a ser forts amb els altres.

10. Els pares donen al noi/a una imatge d'ells mateixos idealitzada.

Sovint aquesta situació crea uns nivells d'ansietat massa alts i unes expectatives excessives d'acomplir. Mostrar que equivocar-se forma part del risc de viure resultaria una cosa més humana.

11. No coneix models de pau, justícia i resolució no violenta dels conflictes.

Els herois de qualsevol època, els herois infantils, reflecteixen uns valors determinats i converteixen en models a imitar. En aquests valors hi ha sempre una forma d'entendre i de viure els conflictes. Una cultura mancada de models no violentes és el camp més fèrtil per a la proliferació d'actes sistemàtics de violència.

12. Li ensenyan que per aconseguir una meta tot està permès i que el que importa és aconseguir-la a tota costa.

No tots els procediments són vàlids quan es tracta d'assolir situacions en les quals hi ha un mínim de violència i un màxim de justícia. No es pot aconseguir la pau per mitjans violents, ni la justícia mitjançant injustícies. Una educació per a la no-violència és una educació en la no-violència.

Extret de l'article de José Luis San Fabián Maroto aparegut en *Infancia i Comunidad*, nr. núm. 125 de 1986, p.5.

8. SOCIETAT DE VIOLÈNCIA

Sembla que les conductes agressives o violentes siguin conseqüència d'una societat manifestament i soterradament agressiva i competitiva.

El reforç social davant de la manifestació de conductes agressives: "el qui pega últim és el millor", "només triomfen el més forts", etc. segurament augmentaran la probabilitat que es repeteixi en el futur la mateixa conducta i que el noi/a o l'adult no desenvolupi altres tipus de comportament en el qual el respecte mutu hi sigui present.

Televisió i agressivitat.

Si ens parem a analitzar els programes de la nostra TV, observem que molts podrien ser catalogats de violents: ens mostren que la força física exercida contra una altra persona, o bé el fet de forçar compulsivament l'acció d'un individu amb l'amenaça de ser ferit o mort són fets acceptables i fins i tot mereixedors d'admiració.

Tots sabem que els nens passen moltes hores davant la TV i a través de l'aprenentatge observacional, emmagatzemen, per dir-ho d'alguna manera, un repertori de conductes que experimentaran amb molta probabilitat en els seus jocs.

Investigacions realitzades per la UNESCO han arribat a la conclusió que els nois/ies exhibeixen més conductes agressives després de veure models agressius al cinema, TV o vídeo, que després de veure models no agressius o neutres.

Segons els estudis fets pel psiquiatre Crutten, hi ha una correlació important entre l'observació de continguts violents en la TV i les conductes agressives posteriors sense distinció de sexe, edat o condicions socioeconòmiques.

Creiem, però, que les respostes agressives no només dependran en gran mesura dels continguts violents dels programes, sinó també de les característiques personals familiars del petit televident.

Els nens i adolescents amb tendències més agressives augmentaran la seva agressivitat després de veure un programa violent. (Per a més informació sobre els efectes de la TV, podeu veure el tema 13).

PARÈS DAVANT EL CONSUM DE DROGUES I LA VIOLÈNCIA /ENIL

A priori, existeix la família convençuda que mai no patirà alguna de les temàtiques inherents a aquests dos temes? No són dels perills amb què fàcilment es trobar els nostres fills? Doncs, no esperem solucionar-los quan els tinguem damunt, enllaçant-los abans que sigui massa tard.

ES DROGUES I ELS ADOLESCENTS

Des d'un principi caldria deixar clars una sèrie de punts:

• nostres adolescents i joves no són ni més bons ni més dolents. Són, senzillament, els humans, amb unes particularitats i connotacions determinades que els toca viure.

• drogaddicció és un fenomen tan vell com la humanitat.

• Els lleis parlen de drogues *institucionalitzades*: begudes alcohòliques, tabac, certs medicaments i alguns productes d'ús industrial o divers i de les *no institucionalitzades*: heroïna, cocaïna, cannabis i derivats, de disseny (èxtasi) i altres, però totes generen dependència i comporten efectes nocius per a la salut i de negatius, tant per la persona, la família i la societat. La dependència és l'estat de necessitat en què es troba l'individu, com a resultat d'una ingesta continuada i habitual de dosis tolerables o en quantitats més elevades.

• precoçitat i la intensitat del consum d'alcohol i tabac comporten majors probabilitats de consumir d'altres drogues.

• més tardà és l'inici, més fàcil resulta superar-lo.

Sobre el consum de l'alcohol

Resulta difícil no consumir-ne quan ocupa un lloc tan important en àmbits com el social, polític, productiu o econòmic. En qualsevol festa o celebració l'alcohol i també el joc juguen el seu paper. Fins i tot, en situacions quotidianes, quan una persona es troba sola, té mal de cap o per qualsevol altre motiu, li diem: "Pren-te una copa, t'anirà bé". És fàcil que ignorem les repercussions de l'alcohol. Molts pares asseguren estar tranquils amb els seus fills consumeixen preferentment begudes alcohòliques i no altres drogues. I ha que defensin els resultats estimulants que té sobre la gana.

Si hi ha certa sensibilització sobre el tabaquisme, a causa de les campanyes sanitàries, l'alcoholisme van encaminades bàsicament a la seguretat viària. Quant a aquest apartat, podem dir que són els accidents la primera causa de mort entre els joves de 16 a 25 anys, a Catalunya el 71% dels joves condueixen després d'haver begut i en el 50% d'accidents de trànsit hi ha algú amb un nivell d'alcoholèmia superior al 0'8 g/l. Dades prou significatives, i també ho són que a l'Estat espanyol només hi ha un 30% d'abstemis (18% homes i un 41% de dones), que és la principal droga del país, ja que un 7% de la població consumidora diària excessiva i, com a conseqüència, moren anualment quasi 10.000 persones.

Els excessos porten uns **efectes** que, a **curt termini**, poden ser: cansament, pèrdua de memòria, dificultat de concentració i relació, disminució en la producció de minerals i de vitamines com la B₁₂ i de l'àcid fòlic. A **llarg termini** destaquen les alteracions del fetge i del cor, aterosclerosi, gastritis, pèrdua de sensibilitat a mans i peus, alteracions de les funcions reals, agressivitat...

I per què els joves prenen alcohol? Fills d'adults perquè "enrollen millor"? **Factor**

estrany" i "qui més aguanta és el millor" (**afiliació/pressió del grup**), "perquè et fa sentir com els grans" (**recerca d'una identitat adulta**), "tothom beu, és un costum" (**pressió ambiental**). La publicitat hi té molt a veure, ja que s'ha arribat a calcular que cadascú de nosaltres rep, a l'any, 4.000 incitacions a beure.

1.2 Sobre el consum de drogues en general

Els adolescents i els joves es troben molt més informats que els seus pares sobre les conseqüències del consum d'aquestes substàncies i, malgrat tot, hi cauen.

Les causes que afavoreixen l'ús poden ser de tipus:

Personal. L'adolescent es troba immers en una **inseguretat**, ja que no és ni nen ni adult, la qual cosa li comporta una **inestabilitat emotiva**. Intenta tancar els lligams amb els adults més propers per -així ho pensa- assolir la pròpia identitat. I l'únic que aconsegueix és sentir-se més **sol i dubitatiu**. Per altra part és un ser a qui li agrada **experimentar**, és curiós i se sent fascinat per aquelles accions que veu com a prohibitives. És per tant un ser **vulnerable**, **ingenu** i pot presentar fàcilment un **baix nivell d'autoestima**, si els ambients que l'envolten no l'ajuden a superar aquesta època crítica.

Familiar. En general, les relacions familiars no solen trobar-se en l'estat més idoni. Però aquest fet no ha de suposar ni un **trencament** ni una **indiferència**. Cal assumir en aquestes situacions crítiques la responsabilitat que, com a pares, tenim. Els adolescents, malgrat demostrin el contrari, és quan necessiten més de nosaltres. **Actituds hiperprotectores, sobreindulgents basades a satisfer capricis no els ajudaran a superar obstacles, sinó que els submergiran, encara més, en la impotència i la frustració.** Una **disciplina rígida i un control desmesurat contribuiran a un augment de l'angoixa i l'aïllament personal**. També hi tenen a veure els **antecedents familiars**, no solament per conèixer amb drogodependents, sinó per allò que, dia rere dia, veuen a casa seva, com pot ser el consum de cerveses, vi, copes, tabac i, fins i tot, l'automedicació, a base de calmants i altres fàrmacs.

Escolar. Malgrat que els centres educatius, en les programacions inclouen continguts preventius sobre l'ús de les drogues existeixen factors de risc com poden ser la **inadaptació al centre, el fracàs escolar, els comportaments hostils, agressius provocats per grups** d'alumnes que rebutgen el sistema i que exerceixen una gran pressió sobre l'aula.

Social. Si els amics en fomenten l'ús, és més probable que les provi. A més dels amics habituals hi ha altres elements a tenir en compte. Els estudis afirmen que en drogodependències **no hi ha distinció per condició social, econòmica o cultural**. Serà més el preu de la substància en el mercat o l'accessibilitat de l'indret allò que facilitarà o dissuadirà un consum determinat. **La societat engendra una por** tremenda als joves, especialment als angoixats, inestables i vulnerables. És comprensible, ja que aquesta societat que detesten perquè, com ells diuen, "**és competitiva, supertecnificada, inhumana, despersonalitzadora, consumista...**", els exigeix una responsabilitat superior a la qual, de ben segur, no estan acostumats. Els espanta i una manera de defugir-la és entrar en un món irreal que els **protegeix** contra totes les pors i no necessiten res més, que **allò. La droga com a conseqüència d'una necessitat de calmar pors, angoixes i responsabilitats**. I no s'adonen que **cauen en el parany del consumisme**, de l'exploitació i, en definitiva, de la despersonalització. També és vista com una forma d'**evasió**. És llavors quan mostren aquella actitud *passota*, i de fet de l'únic que passen és dels compromisos que els pertocuen. Donen la sensació que estan de tornada i no han anat mai enlloc. I per evadir-se no troben cap altra solució que consumir i barrejar substàncies. Un consum que, malgrat les prohibicions, és

missatges com "LA MARIA POT KAMBIAR EL MÓN", "VIVE RÁPIDO Y MUERE EN" (sic).

Laboral. L'atur i la inestabilitat laboral dificulten independitzar-se i, per tant, de continuar depenent dels pares i no poden integrar-se definitivament al món dels s. Per altra banda, la **competitivitat** en el món del treball pot esdevenir motiu **ressió, de disgust** i això comporta acomiadaments, dificultats per trobar altres accions. Una resposta contestatària a tal sistema i situació és, de fet, la droga.

Institucional. Les institucions han aprovat unes lleis prohibitives quant al consum restes substàncies, han muntat campanyes sobre prevenció, han creat organismes que carreguen de la rehabilitació dels afectats, etc.; però, han **ofert alternatives sobre l'oci?** as afirmatiu, són prou conegudes o acceptades? Hi ha una preocupació real per alitzar els centres d'esbarjo, els grups d'esplai? Quin esport és el més protegit el d'elit o barri? **¿És, potser, preferible que el jove es tanqui en un local amb música forta, un seguit de substàncies de fàcil abast, sense dir res, sense pensar en res?**

Analtzats uns possibles factors és bo saber, abans d'emprendre qualsevol acció, tots els tipus de consum no generen la mateixa problemàtica. No té les mateixes icacions un consum *experimental*, motivat per la curiositat, o un d'*hedonista*, a la recerca plaer, o d' *integració al grup* o d'*automedicació*, o aquell *reiteratiu*, amb força ndència. Aquest darrer comporta estroncament de la maduració, regressió a estadis is de la primera infància, empobriment intel·lectual, disminució de la responsabilitat, deficient pel consum i per la manca d'higiene en l'administració de dosis, predisposició ficar, delinquir o prostituir-se per tal d'aconseguir allò que esdevé necessitat, i en estat de esa, depressió.

Paper dels pares en la prevenció

El paper que han de tenir els pares és primordial, ja que no sols són el **primer àmbit prevenció** sinó d'**intervenció**. Una intervenció que comença en els primers mesos de quan el nen comença a interioritzar unes normes i a valorar l'existència d'uns límits als destijis.

El nostre deure és **informar-los, sense judicis de valor**. Quants cops la frase "ho fem au bé" encobreix motivacions egoistes pròpies dels adults? Fer-los veure, això sí, que rogues és un mitjà que impedeix el seu desenvolupament personal i això s'aconsegueix **ant-los en l'autonomia i la seguretat personal**.

Tota acció educativa ha de basar-se en l'**amor, el diàleg i l'exigència**. L'amor els seguretat i felicitat. El **diàleg** obert, respectuós i espontani genera confiança i, per tant, ig qualsevol mena de por i mentida. Si parlem podem saber què els preocupa, amb qui què fan, on van, i no només per xafarderia, sinó perquè ells veuen en nosaltres amor. **ulta molt més decisiu que no perdin la confiança que han dipositat en nosaltres que ur la ingestió d'una substància**, ja que així podem ajudar-los davant un nou intent . **ència a assumir compromisos i responsabilitats**, la qual cosa implicarà superar els acles que es presentin i resistir les frustracions.

Una formació davant el consum de drogues passa per una **educació en el consum**. idre'ls un **esperit crític** que els alerti d'allò que encobreix la publicitat, que els faci nimir entre caprici i necessitat, que els ajudi a escollir els amics i que els ensenyi a saber nistrar el diners.

Estimular-los a **ser creatius**, ja que l'home se sent feliç quan fa i no quan es resigna nent a consumir. I quan hom és feliç mai no se sent ridícul. Que n'és de trist haver de rer a l'alcohol o altres substàncies per divertir-se.

Si es dona el cas d'un *consum reiteratiu*, primerament cal tenir clar que **no és una malaltia, ho seran les conseqüències de l'ús**. No cercar culpables, ni prendre actituds neuròtiques. Tampoc no encobrir el problema, perquè els problemes requereixen solucions. Analitzar les causes que han abocat un fill i no, si se'n té més, els altres a la droga. Mantenir, malgrat que ara resulti més difícil, el diàleg i donar-li tota l'ajuda que necessita. **La solució cal trobar-la entre tots, la família en primer lloc i, si és necessari, amb ajuda tècnica, però sense la col·laboració dels afectats no tirarem endavant**.

1.4 Altres accions a emprendre

La informació que pot donar l'escola és vital. Per tant, no ha de ser passiva, com si es tractés d'una classe magistral, sinó entroncada com a **eix transversal**, és a dir, **que impliqui les matèries**.

Quant a les campanyes institucionals, més eficaç que un NO a la droga, serà un **SÍ A LA VIDA! No oferir només els perills, sinó donar alternatives**. Alternatives que van des d'una **integració al carrer, barri, poble o ciutat on es viu**. A educar els joves en el lleure, a treure'ls de la **monotonia**, de l'**avorriment**, per mitjà d'**una oferta lúdica, creativa i enriquidora**. Fer-los adonar de les múltiples possibilitats que ofereix l'oci (recreatives, esportives, culturals ...) i que hi participin activament.

2. LA VIOLENCIA, UN PROBLEMA CREIXENT

Si a un infant no li **ensenyem a controlar els seus impulsos, a discernir entre allò que és bo i que no ho és, a saber establir uns límits de permissibilitat, a respectar i complir unes normes** difícilment, quan es trobarà immers en alguna crisi personal, com en el cas de l'adolescència, no sabrà actuar correctament.

Quan això succeeix i es comporta de forma violenta i fins i tot arriba, en la seva mesura, a delinquir, no busquem altres culpables, que també hi són, i comencem a analitzar la nostra situació familiar.

L'adolescent que no té uns pares amb qui identificar-se, un nucli familiar on trobar l'ajuda i l'escalf necessaris cercarà altres refugis i evasions.

El paper dels amics, en aquesta edat, té una gran rellevància, perquè la colla agafa tot aquell protagonisme que han anat perdent els pares i l'estructura familiar. És molt important **veure la pressió que exerceix aquest petit grup sobre cadascun dels membres**. I quan l'única finalitat d'aquest només és la diversió, sense altra cosa a compartir, ja podem imaginar quines podran ser les conseqüències.

2. 1 Factors que afavoreixen comportaments hostils i violents

Molts han estat esmentats en l'apartat de drogadoicció, però hi caldria afegir els següents:

- **Elevada dosi d'impulsivitat, intolerància i extraversió, escassa capacitat d'atenció, baix coeficient intel·lectual i poc índex d'autoestima.**
- **Actituds paternes extremadament estrictes o permissives** fan que se sentin frustrats per no assolir les fites que se li marquen o per la desorientació en què es troba. Aduhc el **rebuig i la indiferència** envers els fills. Existeix també, una estreta relació entre castigs físics i maltractaments dins de la llar i un alt grau d'agressivitat d'aquests fills quan són fora de casa.

- **La manca d'integració familiar, escolar, social (carrer, barri, ciutat...) o laboral** ja que en sentir-se marginats, es mostren insensibles i poc respectuosos.
- **Les bretolades i altres actes, a més d'expressar ràbia, volen demostrar al grup**

drogues, estadiis ...) ja que l'atenció és més aviat captada per tots i, especialment, pels ans de comunicació. També ho afavoreix el silenci que envolta els problemes que hi ha de casa.

- El **mitjans de comunicació en general** solen ser una font inesgotable **d'inspiració** i **emulació**.

- La toxicomania pot generar violència i, fins i tot, delinqüència. Malgrat tot, **no s'ha entès encara el delinqüent i toxicòman**, ja que aquest darrer comet l'acte per necessitat i la consciència no és faltada de moral o del sentit de justícia. Per contra, els estudis mostren que els delinqüents professionals acostumen a ser toxicòmans.

- I finalment, és la **mateixa violència qui en genera més si a l'individu li produeix satisfacció**.

Quina ha de ser la nostra resposta davant aquesta violència?

Com hem pogut comprovar no serà la repressió el millor camí. Moltes accions les per a la problemàtica del consum de drogues també ho són de cara a la violència. A la resposta la podem trobar si aconseguim:

- **trencar els lligams** dels adolescents amb els pares, la família, els amics i l'escola. assoliment del compromís de **respectar les normes ètiques i morals** que asseguren una lluita correcta.

- **plena inserció** dels adolescents en els àmbits que els són més propers.

- **participació en aquelles activitats d'oci, escol·lides lliurement**, que s'organitzen, des dels àmbits i institucions, com a complement a l'oci habitual.

- **que les institucions facin complir les lleis** existents, ja que de vegades dona la sensació que s'ha esborrat la tinta del text.

res i revistes per aprofundir:

BOLÉS, Jaume: *Sociologia y causas del alcoholismo*. Ed. Bellaterra, 1995.
JES, Jaume: *L'univers de les drogues*. Ed. Barcanova. Barcelona, 1991.
VOLSKAYA, Tatiana. CHAZARRA, Antonio. GARCÍA, Luís: *Prevención de las dependencias*. Temas de escuela de padres y madres. **CEAPA. Madrid, 1995**.
ANES, Pilar: *Les drogues*. Ed. La Magrana. Debat, 8. Barcelona, 1996.
JA FUENTE, Armando: *La acción social ante las drogas. Propuestas de intervención educativa*. Ed. Narcea. Madrid, 1993.
A-ABADAL, Jordi: *La Drogació. Joventut i droga*. Ed. La Magrana. Alliberament-13. Barcelona, 1982.

DRES Y MADRES de ALUMNOS. CEAPA. Núm. 41 i 45.

3. VACANCES: UN CANVI NECESSARI

a la mainada, les vacances comencen, en general, un mes abans del darrer dia de classe. És evident, doncs, que tant els professors com els pares prenguem consciència de la necessitat d'ajustar les actituds adients per tal d'afrontar els canvis psicològics i de comportament que hi ha en aquest període.

vacances comporten un canvi d'activitat, la qual cosa és, en última instància, el seu efecte real. És important que, durant aquest període de vacances, els nens deixin de ser actius i tinguin la possibilitat d'escollir lliurement què faran en el seu temps de lleure. Però, quan el canvi que les vacances representen, són una prolongació de la vida habitual. Dit d'una altra manera, no es pot demanar als nens que canviïn radicalment el comportament que han tingut durant l'any.

MODIFICACIÓ I AJUSTAMENT

vacances, moltes vegades, representen per als pares un problema material de reestructuració del temps i d'organització. El canvi, en un primer moment, produeix generalment una sensació d'inestabilitat i de modificació. Això és normal. No us angioixeu si això també us passa a vosaltres i recordeu que la modificació d'un temps organitzat és lògicament necessari ajustar-s'hi de la millor manera possible, i que per a assolir-ho fan falta alguns dies.

EL RETROBAMENT FAMILIAR

a mateixa manera que dormir és indispensable per refer les energies de l'organisme, les vacances també ho són per a "reajustar les bateries" tant per a la persona com per a la família. És hom es desenvolupa millor en el nou període escolar o laboral. Les vacances són per a la família una oportunitat de retrobament. És el període ideal per a la creació d'un ambient sense tensions en el qual les emocions s'expressen autènticament i la vida adquireix la confiança en ella mateixa i exercita les qualitats que menys va poder desenvolupar en el medi escolar (qualitats artístiques, creativitats, etc.). Aquest període constitueix una veritable *fàbrica* de records agradables de convivència familiar i de passejades a la vora del mar, etc.), la majoria dels quals queden reflectits als àlbums fotogràfics, pel·lícules o vídeos.

que els infants pateixen ajustaments i desajustaments, en trencar el seu temps estructurat, porta que siguem més indulgents amb els seus estats d'ànim.

possibles comportaments dels infants.

era setmana de vacances:
sació d'avorriment.
leven aviat malgrat no sigui necessari o bé molt tard.
at d'inquietud.
vagats.

De la 2a. a la 8a. setmana:

- Comportament adaptat al temps de vacances.
- Planificació d'activitats.
- Organització del temps.

La 9a. i la 10a. setmana:

- Se'ls causarà l'ànim a terra.
- Desajustament del comportament, pensant en el començament de les classes.

3. APROFITAR EL TEMPS PER A...

Dos o tres dies després del començament de les vacances, aconselleu els vostres fills sobre l'immens ventall d'activitats que es poden fer; mostreu-los que poden utilitzar el seu temps per:

- Llegir.
- Conversar.
- Passejar.
- Escriure cartes.
- Escoltar música.
- Fer un pícnic.
- Descobrir l'entorn.
- Fabricar-se joguines.
- Començar el seu diari.
- Fer noves amistats.
- Visitar llocs interessants
- Aprendre coses noves.
- Buscar-se algun petit treball.
- Fer coses útils juntament amb els pares (pastisseria, etc.).
- Netejar el cotxe, pintar la barana del balcó, una cadira...

4. PLANIFIQUEM LES VACANCES D'ACORD AMB LA SEVA EDAT

En la mesura que sigui possible, convé que planifiquem les vacances en família; tots junts, democràticament, hauríem d'arribar a un acord, tenint en compte tots els factors objectius (el temps, les possibilitats econòmiques, etc.).

4.1. De 4 a 7 anys

Si heu de fer viatges llargs (en cotxe) recordeu que els nens d'aquesta edat es cansen de seguida i, per tant, és convenient que eviteu les caravanes, que viatgeu de nit, que us atureu, sempre que ho puguem fer, quan els nens ho demanin, que busqueu petits entreteniments com, per exemple, jocs, cançons, jocs de paraules, etc.

Dediqueu part del temps de vacances a desenvolupar les habilitats pròpies d'aquesta edat, com són les motrius, de llenguatge, de manipulació: fang, plastilina, gimnàstica, jocs d'equilibri, etc.

Deixeu que us ajudin a la cuina quan prepareu menjars senzills.

els obliguen a aprendre a Nadal. En tot cas, busqueu un sistema adient que permeti aquest intentatge sense angoixa.

eu adreçar-los a un esplai sempre que ho vulguin, o bé a casa de familiars o d'amics per un període de temps.

nens d'aquesta edat, els agrada retrobar els llocs i la gent que ja coneixen, i per tant, convé, possible tornar al mateix lloc que l'any passat.

comanable que els pares expliquin contes curts als seus fills i després comentar-los. is infants els agrada llegir contes i còmics hem d'estimular-los a continuar-ho fent.

ofitem les vacances per establir una comunicació afectiva a través del diàleg, sortim a ejar amb els nostres fills malgrat que això comporti deixar la feina de casa per a més tard.

De 8 a 11 anys

ifiqueu amb els fills totes les activitats de casa: la neteja, fer els llits, comprar, fer el jar, etc.

blui conjuntament diferents tipus de sortides: visites a museus, anar al cinema, a passejar, a ar-se, etc.

nuleu tot el que puguem la lectura i tingueu present que els còmics, els passatemps i els es també són recomanables.

aquesta edat, és particularment bo tot allò que implica l'activitat física com la natació, ol, carreres, excursions, etc.

nostres fills en aquesta edat són, en general, molt sociables. Així doncs, convé donar-los rtunitat que estiguin amb els amics.

De 12 a 15 anys

olen sortir d'excursió amb els amics, tenint en compte el seu grau de maduresa, podeu ar-los-hi anar.

xomanable especialment per a aquesta edat els esplais, campaments, etc.

es, animals, ciència-ficció, etc.

n aquesta edat que comencen a ratificar la seva personalitat (adolescència -pubertat) i, per és convenient que els pares tinguem en compte els canvis bruscs d'humor, la inestabilitat, ves ganes d'estar sols de vegades, perquè no entrem en discussions o baralles amb ells.

o donar-los la responsabilitat de feines completes, com fer algun menjar, els llits, comprar,

ifavorir, en la mesura que sigui possible, la convivència entre els nens i les nenes, donant- oportunitat de realitzar sortides curtes, balls, anar a la platja o bé al camp, etc.

rdeu que, en tot cas, necessiten tant de la nostra confiança com de la nostra estimació.

5. I ELS PARES, QUÈ?

Molt sovint, els pares posterguem les nostres vacances per un futur que, de vegades, mai no arriba. Aquesta actitud la justifiquem pensant: "si sortim i els passa alguna cosa quan no estiguem amb ells, ...", "ja sortirem quan els nens siguin grans", "de moment els diners només arriben per a ells", "l'única vegada que hem sortit, ens hem avorrit. No sabem pas estar sols". Les vacances són una pausa imprescindible i necessària per enriquir la parella.

És probable que durant tot l'any els pares no vam poder trobar els temps necessari per a reflexionar, comunicar-nos, divertir-nos i estar sols. Ara que podem fer coincidir els nostres temps *lliures* és convenient que sortim sols, ni que sigui durant tres dies.

Si això no és possible, recomanem:

- Guardar tres dies de les vacances i destinar-los a la parella. La parella *funcionará* millor i els nostres fills ens ho agrairan.

6. LES COLÒNIES

A partir dels 8 anys és recomanable, si els fills ho volen, que vagin a colònies. Els permet:

- Desenvolupar la seva sociabilitat.
- Aprendre a compartir les coses.
- Augmentar la seva autonomia.

Als pares ens permet:

- Tornar a aprendre a estar sols.
- Tenir més temps per a dialogar.
- Aprendre a separar-nos dels nostres fills.
- Tenir més temps per descansar.

7. DEURES A LES VACANCES?

Sí i no, depèn de cada cas. De totes maneres, abans de prendre una decisió, hem de parlar amb els tutors, amb els professors, i amb els nens.

Si decidim que ha de fer deures, és recomanable:

- La recerca de nous mètodes entretinguts i utilitzar l'entorn.
- La planificació dels deures durant les darreres 4 setmanes de vacances.
- Invertir-hi com a màxim 2 hores diàries, i si els nens desitgen treballar més, molt millor.

S. CONVIVÈNCIES ESCOLARS. UNA PETITA AVENTURA EDUCATIVA FORA DE L'AULA.

“M'ho vaig passar molt bé...vaig aprendre moltes coses: com són les vaques, què mengen, d'on es treu la llet, com es fa el formatge...” “...I com vam suar per a treure en Rubèn a bardissa”, explica la Sira a casa seva, acabada la convivència escolar.

Tots els nens necessiten, a part dels coneixements apresos a classe, incorporar al màxim vivències que provenen de la realitat, i resoldre amb èxit les noves situacions que se'ls presenten a mesura que van creixent. Augmentant el seu bagatge d'experiències, potenciarem seves condicions d'adaptació i estaran més preparats per a afrontar el futur.

Les convivències escolars són, precisament, un dels mitjans més enriquidors per aprendre uns hàbits de convivència i de cooperació i per eixamplar la seva visió de la vida i de les coses.

Un dels grups de les convivències, un grup d'alumnes, a més de dur a terme un seguit d'activitats catives prèviament dissenyades i planificades pels professors, pot conèixer altres llocs i experimentar situacions i vivències diferents de les que se li poden ensenyar entre les quatre parets de la classe.

Encara que aquest tipus de convivències escolars fa molt de temps que funcionen amb a altres països de la Comunitat Europea, al nostre país és una activitat relativament nova, i un pel qual alguns pares encara no ho veiem prou clar, i dubtem a donar permís als nostres fills, per por que pugui passar-los “alguna cosa dolenta”. D'altra banda, alguns professors no volen “sortir de convivències” perquè consideren que no compten amb els recursos humans i materials necessaris per a poder-les realitzar correctament.

Però, si posem a la balança els aspectes que podem considerar negatius i els positius de les vivències, s'inclinirà amb tota seguretat cap a la banda positiva.

Per tot això, pensem que els pares hem d'analitzar amb sentit comú la realitat dels nostres fills i tractar de superar-los; els professors no haurien d'excusar-se en la manca de recursos i valorar els avantatges pedagògics.

tides, colònies d'estiu i escoles viatgeres

No solament les convivències escolars són adients per desenvolupar els coneixements, l'activitat i la sociabilitat de la mainada, també ho són les sortides, les colònies d'estiu i les escoles viatgeres.

sortides

Són activitats de durada normal no superior a un dia, i consisteixen en la visita a un lloc d'interès (un museu, un barri o una ciutat) interessant per un o per diversos motius. Cal que la visita respongui a uns objectius educatius específics, fixats pels professors. Aquesta activitat n'ha de nectar l'escola amb el món que l'envolta i els nens amb un entorn sociocultural propi o aliè podran experimentar per ells mateixos.

Les sortides poden ser organitzades pel centre escolar, però també per l'APA fora de l'horari lectiu. En aquest cas és molt recomanable que hi participin els professors per tal d'afavorir-ne els continguts educatius adients.

Les colònies de vacances d'estiu o d'hivern

Són estades d'uns 10 o 15 dies, en un medi generalment rural o en plena natura, d'un grup de nens o joves acompanyats per monitors, per viure una experiència organitzada de lleure.

Les colònies tenen unes característiques i unes possibilitats força específiques: Es tracta d'una experiència intensa: les 24 h del dia són planificades.

Hi ha la possibilitat de fer un tractament educatiu de les activitats quotidianes (rentar-se, menjar, l'hora d'anar a dormir...).

La desvinculació transitòria del medi familiar: els nens experimenten una reducció de la dependència familiar, al mateix temps que viuen un model de relacions diferents, la qual cosa els permet de tenir una perspectiva més objectiva del seu propi model familiar.

La incorporació a la seva memòria de records agradables.

Encara que no és imprescindible, sí que és aconsellable la incorporació de certs objectius culturals. Habitualment, ja abans de l'arribada de l'estiu o de l'hivern, els ajuntaments, els clubs d'esplai, la Generalitat, les caixes o altres institucions públiques i privades ofereixen colònies de vacances. Cal que estem atents a totes les ofertes.

De tota manera, abans d'inscriure-hi els nostres fills, és convenient que en parlem amb ells, que els animem i que arribem a una decisió acceptada per tots. D'altra banda, cal tenir-ne tota la informació, conèixer els objectius i el lloc on es desenvoluparan les colònies, sobretot si els fills tenen menys de 12 anys.

Les escoles viatgeres

De durada més extensa, un grup d'alumnes prèviament seleccionat segueix un ruta planificada d'acord amb un disseny estrictament educatiu i cultural que proporciona als alumnes una formació addicional en el respecte a la pluralitat social o lingüística dels diferents àmbits que van conèixer. Si un centre escolar té la intenció de realitzar aquesta experiència, ha de posar-se en contacte amb el Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya.

Algunes consideracions dels del punt de vista psicològic

Si les convivències escolars han estat ben planificades i se n'han acomplert els objectius, és pràcticament segur que hauran de repercutir positivament en els infants, sobretot pel que fa a:

L'adquisició d'aprenentatges vinculats directament amb la realitat.

Aprendre a treballar en equip.

Desenvolupar el respecte mutu.

Desenvolupar la solidaritat.

Propiciar el sentit de la responsabilitat.

Incrementar el desenvolupament d'hàbits socials.

Permetre un grau més elevat d'autonomia.

Augmentar la capacitat d'adaptació a situacions noves, aspecte que és fonamental per viure en una societat de canvis permanents i que només s'adquireix mitjançant la pràctica.

Pel que fa als aspectes negatius, sempre que la planificació i la direcció siguin correctes, no n'hi ha cap que valgui la pena d'esmentar.

i funció dels pares

Els pares i les mares tenim evidentment un paper important en la preparació de la convivència escolar, pel que fa a:

Motivar els nostres fills: parlar-ne amb ells i interessar-nos per tot el que faran, i quan naran pel que hauran fet.

Preocupar-nos-en amb prou temps per endavant perquè tinguin tot el material que necessitin.

Participar, a través dels representants dels pares als consells escolars, en la planificació i elaboració dels objectius.

L'associació de pares, conjuntament amb la direcció del centre, pot assumir també part les responsabilitats relacionades amb la gestió: elecció de la casa de colònies, visita prèvia, stionar els recursos econòmics, demanar les subvencions adients, gestionar la pòlissa assegurança, etc.

i funció dels professors

Els professors són, en última instància, els responsables del desenvolupament de la nvivència, sobretot pel que fa als objectius i continguts pedagògics. Aquestes són les seves icions:

Planificar detalladament la convivència.

Dissenyar els objectius, tenint en compte l'equilibri entre els continguts escolars i el temps lliure.

Establir un marc normatiu consensuat amb els pares i alumnes.

Motivar els alumnes.

Responsabilitzar-se de la gestió global.

Afavorir un bon clima de cooperació i de comunicació entre els alumnes.

Donar suport a les activitats sorgides del grup en el temps lliure.

i exemple...

A tall d'exemple, reproduïm un extracte de l'experiència de l'Escola Sant Pere Chanel Malgrat de Mar redactada per R. Gallan, E. Puig i A. Fernández al Butlletí dels Mestres, m. 216, que en el marc de la "Setmana de la Natura" es va programar per a 1r d'ESO:
quest exemple ens permetrà de tenir una visió de conjunt de l'activitat que podem extrapol a nostra escola.

objectius

Assimilació de coneixements

Desenvolupament de destreses manuals: recollir mostres, utilització d'eines i aparells zills -lupes, metres, coladors, brúixoles...-, assecar plantes, col·leccionar, fer murals, etc.

Potenciar hàbits de treball: observar, prendre i interpretar dades, elaborar i comprovar iòtesis, identificar, classificar, comparar, descriure, dibuixar,

Identificar actituds: de sensibilitat envers la natura, de cooperació en el treball, de erància amb els altres, de relació amb els professors en un medi diferent del de la classe

Programació pedagògica

Primer dia. Geologia: observació d'una roca. Estudi de les sorres del riu. Les argiles Construcció d'una maqueta per estudiar la formació d'un mantell freàtic.

Segon dia. La riera com a ecosistema: anàlisi de l'aigua. Curs del riu, descripció mesura, profunditat, amplada, velocitat, cabal. Temperatura de l'aigua i de l'ambient. El lit d la riera. El treball d'erosió del riu.

Tercer dia. Vida a la riera: la vegetació de les zones properes a la riera. Comparació amb la vegetació general. Estudi dels diferents estrats. Els animals del riu.

Quart dia. La contaminació: visita i observació de l'aiguabarreig de dos rius, u contaminat i l'altre no. Diferents tipus de depuració de l'aigua. Construcció d'una depuradora.

Cinquè dia. Els fruits recollida de mostres. Estudi de les característiques. Identificació classifcacions.

Programació de les altres activitats

Cada dia, els infants s'organitzen de la següent manera: es reparteixen en grups, per ta de fer les feines de neteja -plats, habitacions, afores... Cada grup ha de preparar l'organització d'un joc, foc de camp, vetllada. Es dóna una informació general de tot el que es treballarà, i e repassen les fixes de continguts.

Model d'horari de cada dia

8.30 h Llevar-se. Neteja personal. Esmorzar. Neteja de la casa.

9.30 h Presentació del treball del dia al gran grup.

10 h Sortida a fer el treball d'observació.

13.30 h Temps lliure i jocs esportius.

14 h Dinar i neteja de plats i menjador.

A la tarda es fan activitats organitzades de temps lliure.

L'organització i els detalls d'una convivència escolar

Passos previs

Determinar els objectius.

Discutir-los amb el Consell Escolar i amb l'APA.

Elecció conjunta del lloc, tenint en compte les condicions pedagògiques, ambientals i econòmiques.

Preveure les possibilitats financeres i sol·licitar les subvencions adients.

Confeccionar una llista dels materials que han de dur els alumnes i els que ha de proporcionar el Centre.

Motivar els alumnes.

Gestionar l'assegurança de desplaçament i d'estada.

Informació per escrit als pares.

Durant les convivències

Complir els horaris previstos.

Desenvolupar tots els objectius.

No descuidar els aspectes de la *intendència*: menjar, neteja...

Organitzar i dinamitzar amb flexibilitat les activitats lúdiques.

Repartir convenientment el temps per a les activitats educatives, de lleure i descans.

rés de les convivències

el punt de vista del grup

Convocar els participants per valorar el desenvolupament de les convivències.

Utilitzar els continguts per reforçar els aprenentatges.

Realització de murals amb material procedent de l'activitat.

el punt de vista de l'escola

Informar del resultat de la convivència al Consell Escolar, a l'APA i al Claustre.

Valorar conjuntament pares i professors els aspectes positius i negatius.

Arxivar la documentació a fi d'incloure-la a la Memòria Anual del Centre.

convivències escolars són una experiència curta, intensa i plena de possibilitats per a involucrar la sociabilitat i el respecte mutu.

s tipus de convivències escolars

Estem acostumats que les convivències escolars siguin gairebé sempre convivències de a. És cert que la natura ofereix la possibilitat d'estudiar un gran nombre de matèries en un relativament reduït (geografia, botànica, zoologia, etc.) però no pas totes.

ixen també altres tipus de convivències escolars que, a part de tots els avantatges que x la convivència i l'aprenentatge fora de l'escola, possibiliten la dedicació a altres ies no relacionades directament amb la natura, com poden ser la informàtica, la nàutica, la producció industrial, etc.

Per tant, és molt important assabentar-nos de les ofertes que cada organisme o institució aments, Generalitat, caixes, diputacions, etc.) posa al nostre abast, per tal de poder escollir is de convivència escolar que volem dur a terme.

encions

La direcció del Centre, com a organitzadora de les convivències escolars, pot gestionar xcessió de subvencions (per a les famílies) de la Generalitat, sempre que es publiqui la xponent disposició en el DOGC. A més de la Generalitat, poden obtenir-se subvencions, a ó del Centre o l'APA, dels altres organismes públics o privats habituals (ajuntament, icions, caixes).

odem realitzar les convivències o les colònies?

La Generalitat de Catalunya disposa d'una xarxa d'instal·lacions on poden realitzar-se nvivències escolars o les colònies, amb diferents serveis cadascuna:

g Casa Gran, Altafulla.

Alberg Empúries.

Alberg Figueres (sense servei d'alimentació)

Alberg Jaume I, l'Esplugu de Francolí.

Alberg Matabó, Les.

Alberg Pere Figuera, Planols.

Alberg Pic de l'Àliga, Núria.

Alberg Salardú.

Alberg Santa Maria del Mar, Coma-ruga.

Alberg Torre Ametller, Cabrera de Mar.

Alberg Verge de les Neus, la Molina.

Alberg Verge de Montserrat, Barcelona.

Casa de colònies Camps i Armet, Monells.

Casa de colònies Mas Silvestre, Canyamars.

Casa de colònies Poble Nou del Delta (sense servei d'alimentació).

Podem sol·licitar informació als ajuntaments que, si més no, podran donar-vos orientació.

Un altre canal pot ser contactar amb alguna fundació que depengui de les caixes.

També hi ha publicada una guia, *Colònies -albergs 98/99*. Si voleu més informació sobre aquest treball, podeu adreçar-vos, tel. 972-219922 i 972-219502, fax 972-576137

apartat de correus 555, 17080 de Girona o al apartat de correus 249, 17820 de Banyoles.

Telf. 977-218503, fax. 977-241486 o al apartat de correus 428, 43080 de Tarragona.

També es pot demanar informació:

-Associació de Cases de colònies i albergs de joventut

Avda. Portal de l'Àngel, 7, 4rt P, 08002 Barcelona. Tel. 93-4121437

-Associació Catalana de cases de colònies

Rambla de la Marina, 161, 09801 Hospitalet del Llobregat. Tel. 93-3354912

Finalment, podeu adreçar-vos per a qualsevol tipus d'informació general a la FAPAC.

L'assegurança

Per a dur a terme una convivència escolar, és imprescindible la contractació d'una pòlissa d'assegurança que cobreixi tots els participants en l'activitat (alumnes, professors i monitors). Podeu adreçar-vos a qualsevol companyia d'assegurances, i triar el tipus que més convingui d'entre les diferents ofertes existents.

Recordeu que, si l'associació de pares que organitza fora de l'horari lectiu unes colònies o sortides és membre de la FAPAC té l'assegurança de responsabilitat civil gratuïta, a través de la Federació. Tenint en compte que la d'accident l'heu de contractar cada APA.

BON REGAL PER ALS NOSTRES FILLS: L'AMOR ALS LLIBRES

El Premi Nobel de literatura, Pablo Neruda, va escriure: "... tot rau en la paraula... dea sencera canvia perquè una paraula ha canviat de lloc, o perquè una altra va asseure's una reineta enmig d'una frase que no l'esperava, i que va obeir-la... Que n'és de bo el dioma... Estimo totes les paraules..."

Abans de prosseguir, aturem-nos un moment i preguntem-nos: "Quants llibres hem aquest any?... Quants contes i novel·les han llegit els nostres fills?... Quin profit n'han . Ens ho hem passat bé?... Quantes vegades hem comentat un llibre..."

Seguidament, podem preguntar-nos: "Què passa amb la lectura? Per què molts nens, i adults no llegeixen? Per què es perd el gust per la lectura?..."

Dissortadament ens estem acostumant a escoltar: "La Tània, la meua filla de deu anys, apaç de tenir un llibre a les mans", o bé, "M'estimo molt més veure la TV que no pas un llibre... els llibres m'avorreixen..."

Per tant, quin paper hem de jugar els pares i també l'escola perquè el desig i el plaer gir neixi, pugui créixer i s'arrelli als nostres hàbits? Quines condicions psicològiques i ntals són necessàries per mantenir l'amor a les paraules?

Tot i que hem entrat en l'era de la imatge, els pedagogs continuen considerant que la a del gust per la lectura comporta un empobriments personal. Pensem que val la pena ar aquest problema i les seves conseqüències a fi de desenvolupar estratègies i atives adients per solucionar-lo.

Certament, cada vegada són menys els "lectors de veritat". Ara com ara, quan abetisme pràcticament ha desaparegut per a les joves generacions, no es tracta tant rir quants no saben llegir, sinó quants no s'interessen per la lectura i per quines raons. El és saber, sinó voler, voler llibres, revistes, còmics, diaris; voler descobrir mitjançant la a escrita allò que d'altres diuen, pensen, senten o han vist o fet.

Les raons d'aquesta manca d'interès són nombroses: hi entren en joc factors diversos its de manera desigual entre les diferents capes socials de la població. Unes condicions la desfavorables, una deficient alimentació, una llar en males condicions, una irtzació insuficient, etc., provoquen unes actituds desfavorables lògiques, pel que fa a la a.

Es evident que la possibilitat de practicar la lectura com a esbargiment, requereix certs xements per seleccionar la més adient, i que moltes famílies no tenim a l'abast les nacions necessàries per tal d'escol·lar el llibre escaient per a cada moment. Per això, la pot convertir-se en una peça fonamental, i el rol, l'actitud del professor, esdevenir un molt positiu entre els nostres fills i els llibres.

No cal dir que ningú no sap llegir en néixer. La lectura és el resultat d'un aprenentatge ivers pel que fa a la metodologia i als efectes, s'inicia durant el cicle infantil i es ua a primària. I és, segons sembla, en finalitzar aquesta etapa escolar, que molt pocs e senten atrets per la lectura i la majoria l'han avorrida per sempre més, si les persones u entorn no s'han preocupat de fer-li despertar l'AMOR A LA LECTURA. Si segueix, podem estar segurs d'haver fet a la nostra mainada un dels millor regals: un ort cap a viatges meravellous i trobades excepcionals; una eina segura per a no r-se mai més; un amic fidel per a les bones i males estones; una font permanent i urible d'enriquiment personal.

1. LA CANALLA QUE LLEGEIX

Segons el pedagog italià Gianni Rodari, "Hi ha dos tipus de mainada que llegeix: la que ho fa per a l'escola, perquè llegir forma part dels seus deures, exercicis, el seu treball (agradable o no, tant se val), i la que llegeix per a ella mateixa, per plaer, per a satisfer una necessitat personal d'informació (què són els ordinadors, com funciona un cotxe) o bé per engegar la seva imaginació. Per a jugar: fer de pirata, d'indi, d'aventurer..."

Definir el llibre com una joguina, no vol pas dir, per a Rodari, rebaixar-ne la seva categoria, sinó caracteritzar-lo com un instrument meravellós que ajuda a viure i a créixer, i que serveix com a intermediari entre el creixement dels infants i adolescents i el món que els envolta.

La influència de la lectura

La lectura influeix i emmotlla, encara que de vegades no queda pas massa clar fins a quin punt, en quina direcció, quins elements es copsen d'un llibre; però és indiscutible que la lectura obre la possibilitat de:

- fer sortir interessos adormits
- despertar la sensibilitat
- identificar-se amb els personatges de contes i novel·les
- desenvolupar la personalitat i consolidar els processos simbòlics del pensament
- perfeccionar el llenguatge
- augmentar la informació
- descobrir altres maneres de pensar
- aprendre a somiar i a estimar
- divertir-se
- despertar l'esperit crític
- desenvolupar la capacitat de raonar
- ampliar la pròpia cultura
- aprofundir en el coneixement d'un mateix
- ampliar i completar la visió del món i de les coses.

2. LA RELACIÓ LLIBRE-LECTOR ESTABLE

Segons el pedagog W. Fährmann, aquesta relació exigeix un esforç d'imaginació, de reflexió, de crítica i de llibertat.

Aquest exercici lliure i agradable de llegir té la facultat de permetre aturar-se aquí, saltar-se allò, avançar-se o retornar al punt desitjat. És el lector qui decideix el ritme, el timbre i el to. D'altra banda, té l'absoluta llibertat d'identificar-se amb allò que llegeix, de rebuïjar-lo o de prendre's les distàncies adients.

Resumint, podem dir que exercim la llibertat en qualsevol direcció, segons el nostre desig, i no pas per la necessitat de consumir o d'haver de seguir un ritme que ens és imposat.

3. FACTORS QUE CAL TENIR PRESENTS

No hi ha receptes màgiques per fer llegir els infants i els adolescents. Hi ha factors però que afavoreixen la lectura i altres que la inhibeixen.

3.1. Factors que afavoreixen la lectura:

forma i la mida de les lletres i la llargària de les línies. Cal que s'adaptin a l'ull i als seus hàbits segons l'edat:

Edat	Mida recomanable	Llargària línies
6 anys	16 punts	curtes
7 anys	14 punts	mitjanes
8-14 anys	12 punts	normals

Lector	Lector
16 punts	12 punts

Les il·lustracions tenen, per als principiants i per als mal lectors, un doble atractiu: adornen els fulls i per tant n'estimulen l'atenció, i divideixen el text, de manera que el lector té la sensació que llegeix ràpidament passant només els fulls. Per als infants i adolescents i noies estimen la lectura, el tipus de lletra i les il·lustracions no són factors determinants. La disponibilitat de llibres i l'oportunitat de llegir. La disponibilitat de llibres té una important funció per despertar l'interès i l'afició a la lectura. Cal fer l'esforç de tenir una biblioteca a casa, per petita que sigui, i cal animar-los a visitar periòdicament la de l'escola i el barri.

El temps que s'hi dedica. És evident que, en general, la mainada s'estima més veure la TV, les vegades empenya pels adults que necessiten "descansar". Per raó d'aquesta tendència, a vegada més cal fomentar la lectura sobretot a l'escola, i és bo de destinar-hi una mitja hora diària, col·lectivament o individualment per tal de desenvolupar la facilitat mecànica i el gust per la lectura i contrarestar el temps esmerçat en la TV.

La coincidència dels textos amb llurs interessos. A més a més de la forma, cal que el contingut i la força emotiva del text o bé els seus elements humans coincideixin amb les sensacions del moment i de l'edat dels lectors.

La actitud i l'activitat dels pares. Els pares podem propiciar-los una predisposició favorable a la lectura mitjançant aquests mètodes:

- llegir-los en veu alta, quan són petits, tant el pare com la mare
- fer que el moment de la lectura tingui un aire especial: un moment o un lloc determinat, unes condicions ambientals preparades...
- explicar-los una història amb el suport del llibre o llegir-la, abans d'anar a dormir
- proporcionar-los un espai per a la seva pròpia biblioteca, per als seus llibres
- anar a les llibreries o biblioteques amb fons infantil a buscar llibres per a ells.

Factors que inhibeixen la lectura:

- Els problemes d'aprenentatge dels infants: dislèxia, dificultat de comprensió lectora.
- La preocupació desmesurada dels pares per la tècnica de la lectura i no pas per desenvolupar-ne al seu gust.
- Mètodes inadequats d'aprenentatge de la lectura.
- L'elecció de textos que no corresponen als seus interessos o a l'edat dels infants.
- El desinterès patè per llegir ("deixa de perdre el temps amb els llibres i fes alguna cosa d'útilitat").

4. ESCOLLIM BÉ ELS LLIBRES

Quan triem un llibre, hem de tenir en compte els interessos i l'edat dels infants. No hi ha unes regles infal·libles en aquest cas, però podem seguir alguns consells oferts per la Teresa Mañá, del Servei de Biblioteques *L'amic del paper* de Barcelona:

Durant els primers anys, fins que inicien l'aprenentatge de lectura i escriptura -no cal esperar que els nens sàpiguin llegir per posar-los un llibre a les mans, més aviat al contrari- convé escollir:

- llibres plastificats o de tapa dura, elaborats amb materials no tòxics
- llibres fonamentalment d'imatges; és important que representin objectes familiars i situacions quotidianes
- llibres sense paraules que animin els nens i nenes a crear les seves pròpies històries o refer la que se'ls ha explicat.

Des que aprenen a llegir fins als 8 anys podem distingir una altra etapa en què podem triar-los:

- llibres il·lustrats amb lletra gran i textos senzills
- narracions amb personatges, ja siguin de ficció o representin moments que ells poden viure
- llibres de poesia, endevinalles, i tota mena de jocs de llengua
- llibres d'informació que satisfacin la curiositat dels nens per les coses que l'envolten.

Dels 9 als 11 anys, els poden interessar:

- narracions llargues però amb força diàleg
- llibres en què puguin identificar-se amb el protagonista
- llibres que els descobreixin altres cultures, però dins de la ficció
- llibres que combinin l'oci i la informació: experiments científics, manualitats...

A partir dels 12 anys fins a convertir-se en un lector adult escolliran:

- novel·les realistes amb herois que superin les situacions crítiques de l'adolescència
- llibres d'aventures, viatges i descobriments
- novel·les de ciènciaficció, històries policiaques o de misteri
- llibres d'humor.

Cal tenir en compte, però, que a partir d'aquesta edat els interessos dels nens i els de les noies poden diferenciar-se molt. I els gustos dels lectors poden limitar-se a un sol tipus d'obres. Per això és important que s'acostumin a anar a les biblioteques o a les llibreries per obtenir ells sols els llibres que els interessin.

5. ELS PROFESSORS I LA LECTURA

Si els ensenyants no es preocupen de formar bons lectors, no assolirem escoles vives on l'adolescent és actor i creador del seu món.

Des de l'Associació de Pares, cal que ens preocupem per aquest tema en l'àmbit escolar; cal que els professors es coordinin -des del cicle inicial fins al superior- per a resoldre de la millor manera possible, les següents qüestions que proposa el pedagog Fährmann:

1. Què ensenyem aquests moments a l'interior de l'escola? Perquè el coneixement de tots els

alumnes practiquin la lectura individual o col·lectiva, de llibres escollits lliurement pels adolescents.

2. Cal que cada classe o aula, o si cal el nivell, organitzi un lloc de lectura amb els llibres que siguin considerats interessants per als alumnes del curs o nivell.
3. Cal establir uns intercanvis de classe a classe, de nivell a nivell, de cicle a cicle, de les diferents experiències lectores posades en pràctica, cada trimestre, cada mes o cada quan es consideri adient.
4. Cal cercar i dur a la pràctica uns projectes de lectura en els quals s'hi involucrin tots els professors i tots els alumnes del Centre: concursos d'il·lustracions, de cartells, de llibres fets pels alumnes, lectura de contes, de poesies, i altres activitats creatives d'aquest tipus.

LA BIBLIOTECA ESCOLAR

la biblioteca escolar, present a tots els centres d'ensenyament, hauria de ser un espai iamental a cada escola.

es i professors a moltes escoles hem reivindicat a l'Administració la creació de la biblioteca. Si encara no la tenim, cal cercar conjuntament amb els mestres la fórmula per fer-la tenir instal·lada i organitzar-la, mantenir-la viva i actualitzar-la.

Anna Gassol i la Concepció Martínez, de la Biblioteca Rosa Sensat de Barcelona, omanen en el butlletí dels mestres núm. 26:

Dividir els fons de la biblioteca escolar en dos grans grups: llibres de coneixements i llibres d'imaginació.

atalogar els llibres de manera senzilla, pel que fa a la descripció. Per als llibres l'imaginació només cal un catàleg per títols, perquè els nens els demanen pel títol i no pas per l'autor. Per als llibres de coneixements convé confeccionar diversos catàlegs: per autor, per matèries sistematitzades i per títols.

onservar els llibres folrats amb plàstic transparent, sobretot els d'imaginació.

ar al servei de préstec, cal anotar en una fitxa vermella les dades del lector, i en una de lava -que posarem en una bossa dintre del llibre- les dades de l'autor, el títol i el registre.

animar la biblioteca per tal de convertir-la en l'eix de l'escola a partir del qual hom ssegui un seguit d'eines de lectura i de consulta, on es promogui l'amor als llibres i a la lectura.

LA BIBLIOTECA DEL BARRI A L'ABAST DE TOTHOM

Els llibres poden representar de vegades una despesa massa important per a l'economia familiar. Aquest fet, però no ha de ser un obstacle perquè els nostres fills geixin.

La Generalitat, les diputacions, els ajuntaments i les caixes d'estalvis, tenen biblioteques públiques de consulta i de préstec per a nens, joves i adults. Podeu adreçar-vos al vostre ajuntament i recollir totes les dades de la biblioteca més propera o que és més adient a les vostres necessitats. Una vegada localitzada, demaneu a la biblioteca el funcionament, els sistemes de préstec, etc., i proposeu als vostres fills que la visitin regularment.

Normalment, són totalment gratuïtes. En alguns casos, per a fer-se'n soci calen 2 fotografies i la presentació del DNI, i de vegades un petit fons de diners com a garantia.

8. A QUI ENS HEM D'ADREÇAR I ON

-Als professors.

-Al servei de biblioteques i del patrimoni bibliogràfic. Portaferriassa, 1 (Palau Moja), 08002 Barcelona. Tel. 93-3162740, Fax. 93-3162741
-Central de biblioteques de Lleida. Serra de Prades, 4-6, 25006 Lleida. Tel. 973-236344, Fax. 973-237568

-Biblioteca Pública de Lleida. Generalitat de Catalunya. Rambla d'Aragó, 10, 25002 Lleida Tel. 973-279070 i 973-279075, Fax. 973-279083

- Als suplement LLIBRES del diaris; gairebé tots tenen una pàgina interior, que surt setmanalment, dedicada als llibres.

- A les revistes: *Cavall Fort*, *Tretzevents*, *Perspectiva escolar*, *Guix*,

- A la publicació *Faristol*, editada pel Consell Català.

- A les biblioteques de la Caixa

- A les biblioteques de l'IEI

- A la biblioteca de la Maternitat (Rambla d'Aragó, a Lleida)

- A les biblioteques municipals

Per triar llibres per a nens:

- *Quins llibres han de llegir els nens?*. Ed. Rosa Sensat. Seminari de literatura infantil de l'Associació de Mestres Rosa Sensat.

8.1. Per explicar-los contes

- Amades, J. *Folklore de Catalunya*. Rondallística. Ed. Selecta.

- Andersen, H. *Rondalles d'Andersen*. Ed. Joventut.

- Bryant, S. C. *Com explicar contes*. Ed. Hogar del Libro.

- Durant, T.; Ventura, N. *Setzevoltes. Recull de contes per narrar*. Ed. Graó.

- Grimm, J. i W. *Rondalles de Grimm*. Ed. Joventut.

- Janer, A. *Rondalles de Catalunya*. Ed. Martí Casanovas

- Rodari, G. *Contes per telèfon*. Ed. Joventut.

- Rodari, G. *Cuentos escritos a máquina*. Ed. Alfaguara.

9. PER A SABER MES SOBRE LECTURA

- Bamberger, R.: *La promoción de la lectura*. Ed. Unesco.

- Fährmann, W.; Gómez de Manzano, Mercedes: *El niño y los libros*. Ed. S/M.

- Moreno victoria, *El deseo de leer*. Ed. Pamiela, 1985.

- *Cuadernos de Pedagogía*, núm. 79, 1981.

- *Perspectiva Escolar*, núm. 22, 1978.